

Møte torsdag den 10. mai kl. 10

President: H a n s J . R ø s j ø r d e

D a g s o r d e n (nr. 83):

1. Redegjørelse av arbeids- og administrasjonsministeren om forvaltningspolitikk
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende Statsbyggs rehabilitering av Det Kongelige Slott, Regjeringens representasjonsbolig i Parkveien 45 og Stiftsgården i Trondheim
(Innst. S. nr. 207 (2000-2001), jf. Dokument nr. 3:7 (2000-2001))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende omstillingen i Forsvaret
(Innst. S. nr. 204 (2000-2001), jf. Dokument nr. 3:6 (2000-2001))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli – 31. desember 2000
(Innst. S. nr. 214 (2000-2001))
5. Innstilling fra næringskomiteen om tiltak mot kugalskap, tiltak overfor Q-meieriene og tiltak innenfor reindriftsnæringen
(Innst. S. nr. 224 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 52 (2000-2001))
6. Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om økologisk landbruk
(Innst. S. nr. 222 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:65 (2000-2001))
7. Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om endring av protokoll 31 i EØS-avtala om deltaking for EFTA/EØS-statane i fellesskapsprogrammet for å fremje europeisk digitalt innhald i globale nett (eContent)
(Innst. S. nr. 226 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 64 (2000-2001))
8. Referat

Presidenten: Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten John Dale i dagene 14. og 15. mai for å delta i Nordisk Råds arbeidsgruppe for Den nordlige dimensjon i Tromsø
- fra representantene Synnøve Konglevoll, Ivar Kristiansen, Sverre Myrli og Tomas Norvoll om permisjon i tiden fra og med 14. mai til og med 16. mai, alle for å delta i seminar for unge parlamentarikere i Barentsregionen i regi av Nordisk Råd i Tromsø.

Disse søknader behandles straks og innvilges.

– Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Hordaland fylke, Bjørg Hope Galtung, er forhindret fra å møte under representanten John Dales permisjon på grunn av utenlandsopphold.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Akershus fylke: Åge Tovan
For Hordaland fylke: Magnar Lussand
For Nordland fylke: Søren Fredrik Voie og Kari Brudevoll
For Troms fylke: Arne Bergland
2. Magnar Lussand innvelges i Lagtinget for den tid han møter for representanten John Dale.

Presidenten: Steinar Bastesen vil fremsette to private forslag.

Steinar Bastesen (TF): Jeg har den ære å fremsette to private forslag. Det ene går på å intensivere arbeidet overfor Storbritannia for å få stengt Sellafield-anlegget.

Det andre forslaget fra meg går på at kontroll og eierskap til naturressursene, og da særlig matressursene i sjø og på land, skal forbli på norske hender.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Redegjørelse av arbeids- og administrasjonsministeren om forvaltningspolitikk

Statsråd Jørgen Kosmo: Regjeringen vil fornye, effektivisere og omstille offentlig forvaltning slik at den fungerer bedre i forhold til befolkningens behov og bedre ivaretar samfunnsøkonomiske hensyn.

Det betyr ikke at offentlig sektor er dårlig eller ikke evner å løse de oppgavene den er satt til. Men offentlig sektor står overfor store utfordringer. Fire av de viktigste er:

- nye teknologiske muligheter
- et stramt arbeidsmarked
- mer kompetente og krevende brukere
- krav om mer effektiv bruk av våre ressurser

Jeg vil si det så sterkt at klarer vi ikke å møte disse utfordringene, er grunnlaget for det offentlige velferdssystemet truet.

Offentlig sektor er velferdsstatens plattform i Norge og er gitt en særlig viktig oppgave som fordelingspolitisk virkemiddel. Utfordringene for offentlig sektor krever evne og vilje til å løse oppgavene på fundamentalt nye måter. Situasjonen krever mot til å rokke ved vedtatte sannheter og gamle løsninger. Samtidig ønsker vi også at de offentlige løsningene skal ligge i forkant og prege samfunnsutviklingen, ikke bli hengende etter, som tilfellet dessverre er på en del områder i dag.

Jeg vil bruke denne anledningen til å redegjøre for hovedpunktene i forvaltningspolitikken – hva som ligger i disse utfordringene, hva som bør gjøres, og hva vi allerede har begynt å gjøre. Med andre ord vil jeg redegjøre for fornyelsen av offentlig sektor.

For det første er offentlig sektor, fra barnehager og skoler til sykehus og eldreheim, arbeidskrevende virksomheter. Vi er derfor avhengig av mange «kløke hoder og varme hender», for å låne et uttrykk av statsministeren. Dette er en utfordring i dag, og vi vet at det vil bli en enda større utfordring i årene som kommer. Samtidig vet vi at det i de siste 20 årene i snitt har blitt 37 flere ansatte i offentlig sektor – hver dag. Hvis denne veksten fortsetter bare tilnærmet, vil offentlig sektor ha behov for det aller meste av tilveksten av arbeidskraft i det neste tiåret. De fleste skjønner at dette ikke går. Vi må rydde plass for økt innsats på de områdene der behovene er størst.

Vi vet at den såkalte eldrebølgen vil medføre at det offentlige finansieringsbehov til alderspensjoner, sykepenger og uføretrygd vil øke. Dette innebærer både økt uttelling i penger og økt behov for tjenester, og da i form av arbeidskraft.

Like viktig som de harde fakta om kapitalbehov og arbeidskraft er de holdninger og forventninger folk flest har til velferdsstaten generelt, og til offentlig sektor i særdeleshet. Både som skattebetalere og brukere stiller befolkningen større krav i dag. Folk ønsker å bli vurdert som individer, og at tjenestene i større grad skal være tilpasset den enkeltes behov.

Det vi står overfor, er derfor ikke én enkelt situasjon vi kan beslutte oss ut av. Behovene peker i stedet i retning av mer omfattende systemendringer, noe som igjen krever innsats på flere områder samtidig:

Det er for det første absolutt nødvendig å arbeide for at offentlig forvaltning, og da særlig tjenesteproduksjonen, i større grad skal være rettet inn mot brukernes behov og ønsker. Stikkordene er kvalitet, fleksibilitet og tilgjengelighet.

For det andre må vi satse på å gjøre bedre bruk av ressursene i offentlig sektor. Vi må overføre ressurser fra administrasjon til tjenesteyting og fra sektorer med synkende behov til sektorer med økende behov.

For det tredje må det legges større vekt på mer effektive og fleksible løsninger, bedre arbeidsdeling og ikke minst mer handlingsrom på alle nivåer i offentlig sektor. Vi må satse på regelforenklring, men vi må også gjøre noe med de systemene som produserer alle reglene.

Regjeringen har satt i gang et betydelig arbeid for å realisere målene. Handlingsplanen «Skritt på veien» representerer ni reformer i fornyelsesarbeidet og planene for gjennomføring, men først og fremst synliggjør den hvilke resultater brukerne kan forvente som følge av programmet. Over 400 ulike tiltak er i dag under programmet. Noen av disse er store reformer, som sykehus-, utdannings- og forsvarsreformene. Andre er mindre tiltak, som f.eks. lederevaluering i staten, eller bare det å få ordnet en enkelt søknadsbehandling om byggeløyve eller timebestilling av kjøretøykontroll via Internett. Men om de er små eller store, er de alle viktige byggesteiner i arbeidet med å fornye offentlig sektor.

Jeg vil bruke resten av redegjørelsen til å si noe mer om enkelte av reformene. Jeg vil særlig legge vekt på de politiske utfordringene. For å få en oversikt over alle tiltakene vil jeg i stedet vise til selve handlingsplanen.

Regjeringen vil sette brukerne i sentrum. En forvaltning som åpner for brukermedvirkning, tilbyr fleksible løsninger, tar hensyn til individuelle behov og som ikke fremstår som urimelig og tverr i møte med vanlige folk, er en av de viktige målsettingene i fornyelsesarbeidet. Fritt sykehusvalg er et godt eksempel på dette. Her er det brukeren og ikke institusjonen eller de ansattes behov som er prioritert. Det betyr ikke at vi ikke skal ta hensyn til de ansatte – og det skal jeg si noe mer om senere – men det betyr at det ikke skal være profesjonsinteressene eller de ansattes behov som skal styre innretningen av selve tjenestetilbudet.

Vi må samarbeide bedre for å tjene brukerne. Brukerorientering er ikke noe som utelukkende berører dem som sitter bak skranke eller tar telefoner, altså befinner seg i førstelinjen. Brukerorientering dreier seg om hele virksomheten, om hele trygdeetatens fra departementet til det minste trygdekontor.

God brukerorientering forutsetter at forvaltningen blir flinkere til å samarbeide. Folk flest forholder seg ikke til offentlig forvaltning som inndelt i klare sektorer og nivåer, selv om disse kan synes praktiske for dem av oss som stiller med slikt. For folk flest er offentlig sektor én virksomhet, og man forventer at den opptrer som det. For dem er det ingen logikk i at trygdekontoret er statlig og sosialkontoret er kommunalt.

Av respekt for brukeren er bedre samarbeid og samordning mellom offentlige etater absolutt nødvendig. En skranke og ett telefonnummer på offentlige servicekontorer er et godt eksempel på samordning mellom etater.

Andre eksempler på samordning og omorganisering er styrking av fylkesmannens rolle som rettssikkerhetsinstans. Vi gjennomgår den regionale statsforvaltningen for å bedre effektiviteten. Vi må imidlertid unngå at kravene til effektivisering går på bekostning av rettssikkerheten, som ofte nettopp sikres gjennom muligheten for en ekstra og uavhengig vurdering.

Antall statlige etater på regionalt nivå skal reduseres. Dessuten må disse i sterkere grad samordne sin virksomhet, slik at statens politikk overfor innbyggerne, næringslivet og kommunesektoren fremstår som mer enhetlig enn den gjør i dag.

På samme måte vil vi arbeide for i større grad å samlokalisere statlige etater og samle flere grener av regional statsforvaltning i samme organisatoriske enhet. Dette skal gi både faglige og administrative gevinster.

Det er i dag 50 statlige forvaltningsorganer som driver tilsyn, fordelt på ca. 230 tilsynsordninger. La meg understreke at tilsyn, ikke minst sikkerhetstilsyn, er viktig og nødvendig. Men vi må spørre oss om vi har innrettet oss fornuftig med så mange organer og ordninger. Kan vi samordne bedre i forhold til dem som utsettes for tilsyn? Kan vi slå sammen tilsynsorganer på beslektede områder og dermed skape bredere fagmiljøer for tilsyn samt spare administrative ressurser?

Samtidig bør vi vurdere om organiseringen av statens tilsyn med sikkerhet innebærer uheldige rolleblanding: Bør tilsyn organiseres sektornøytralt for å sikre allmennhetens tillit til tilsynets uavhengighet? Regjeringen vil på

denne bakgrunn vurdere en mer samordnet og effektiv forvaltningsstruktur på tilsynsområdet og spesielt med hensyn til sikkerhet.

Fordi forvaltningen har så mange oppgaver og ulike grupper av brukere, må vi ha flere måter å kommunisere med folk på. Vi må ha flere formidlingskanaler, avhengig av hva som skal formidles, og hvem vi vil nå. Vi vil at internettløsninger, telefontjenester og offentlige servicekontorer skal utfylle hverandre. Arbeidet med disse kanalene pågår derfor parallelt. Til sammen skal det gi oss det vi har kalt «en døgnåpen forvaltning». Dette betyr ikke at ansatte i offentlig forvaltning skal jobbe døgn rundt, men at svært mange offentlige tjenester vil være tilgjengelig uavhengig av kontorenes åpningstider. Det skal ikke være nødvendig å tilbringe tid i telefonkø for å få kontakt med en saksbehandler som kun skal registrere enkle opplysninger, gi enkel informasjon eller sende ut et bestemt skjema. Slike ting bør gå automatisk – hele døgnet, når brukeren ønsker det.

Målet er at store deler av kommunikasjonen mellom brukerne og statsforvaltningen skal være basert på netttjenester ved utgangen av 2003. Dette innebærer at brukerne kan få utført tjenester som f.eks. søknadsbehandling eller registreringer, som f.eks. selvangivelsen, via Internett.

Dette krever imidlertid mye utviklingsarbeid i etatene. Elektronisk saksbehandling og systemer for elektronisk tjenesteyting må på plass. Det er først når publikumssystemene har en direkte kobling til interne fag- og saksbehandlingssystemer, som også virker på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, at vi kan høste alle gevinstene både for brukerne og for forvaltningen selv. På enkelte områder er det også nødvendig med løsninger for sikker datautveksling, og som skal sikre at de elektroniske dokumentene er like juridisk gyldige som de papirbaserte. En slik utvikling vil stille krav til offentlige virksomheter om å gjøre noe med sin interne kommunikasjon, regelverk, rutiner og arbeidsformer.

Og for dem som selv ikke vil bruke PC-er eller andre nyttige hjelpemidler, skal de offentlige servicekontorene stå klare til å hjelpe. Det er en av grunnene til at *de* er så viktige. Det er altså overhodet ikke snakk om å etablere tilbud eller tjenester som utelukker grupper av befolkningen. Alle skal nås, men kanalene kan variere!

Det andre viktige innsatsområdet i forvaltningspolitikken er knyttet til behovet for å gjøre bedre bruk av ressursene offentlig sektor rår over – enten det dreier seg om økonomi eller arbeidskraft. Vi må skape mer velferd for pengene.

Et kritisk blikk på hvordan virksomheter i offentlig sektor løser de oppgavene de er satt til å utføre, er nødvendig og avgjørende i denne sammenheng. Et eksempel er politi- og lensmannsetaten, som er under omlegging. Det sier seg selv at en distriktsinndeling som er over 100 år gammel, ikke er tilpasset dagens utfordringer. Derfor legger vi om. Vi vil bruke færre ressurser på administrasjon og tilsvarende mer på operativ og publikumsrettede tjenester. Vi skal få mer enn 400 flere politifolk i aktivt politiarbeid der vi trenger dem mest.

Et annet eksempel er behovet for omstilling i Forsvaret, hvor vi vil utvikle et forsvar med bedre materiell, bedre opplæring og en slagkraft tilpasset det nye «trusselbildet». Dette vil redusere antall ansatte med om lag 5 000, men det er ikke snakk om at folk skal bli overflødige av den grunn. Dette er høyt kompetent personale som vi har bruk for på mange områder i samfunnet. Det er i seg selv en av årsakene til at disse omstillingstiltakene er så viktige. Derfor er vi også villige til å bruke en rekke virkemidler for at flest mulig fortrest mulig skal kunne bidra på andre områder i arbeidslivet med sin arbeidskraft.

Vi vil også foreta en gjennomgang av behovet for samordning og omorganisering av forvaltningsapparatet sentralt, f.eks. vil elleve av etatene under Sosial- og helsedepartementet inngå i tre nye etater. Vi vil i tillegg se på andre muligheter for å slå sammen og forenkle direktoratsstrukturen. På mitt eget ansvarsområde slås Statskonsult og Statens informasjonstjeneste sammen, og på den måten skapes et mer slagkraftig direktorat som skal arbeide med å utvikle forvaltningen bl.a. i lys av den rivende utviklingen innenfor informasjonsteknologien. Vi er helt sikre på at vi vil oppnå gevinster ved at kompetansen i de to virksomhetene kan berike hverandre når vi samler dem i én organisasjon.

For at departementene skal få tid og anledning til å konsentrere seg om primæroppgavene, er det viktig at de blir avlastet for andre oppgaver. Vi vil satse på mer bruk av felles administrative løsninger og støttefunksjoner. Siden departementene er relativt små, er det mye å tjene på å la at én instans utføre felles oppgaver for alle departementene. Statens forvaltningstjeneste er her tiltenkt en viktig oppgave.

Den enkelte statlige virksomhet må bli mer nytenkende i å søke utradisjonelle organisatoriske løsninger. Aktiv bruk av IT-løsninger er et viktig verktøy. Etableringen av Aetats lønnsentral og drifts- og brukerstøttesentralen i Steinkjer er eksempler på slik organisatorisk nytenkning, som også gir effekter i Distrikts-Norge.

Regjeringen legger stor vekt på et arbeidsliv med plass til alle. For selv om det knapt nok er noe land som har høyere samlet yrkesdeltakelse enn Norge, og få har en bedre utdannet arbeidsstyrke, har vi likevel et udekket behov for arbeidskraft. Det er derfor nødvendig å mobilisere mulige arbeidskraftreserver gjennom bl.a. å stoppe utstøtingen og skape et mer inkluderende arbeidsliv.

Et godt arbeidsmiljø og en sikker arbeidsplass er viktig for den enkeltes motivasjon og muligheter for å være i arbeid. Med den raske omstillingstakten og de endringer vi ser innenfor arbeidslivet, er det rimelig å vurdere om dagens arbeidslivsregulering er godt tilpasset denne situasjonen. Vi vil derfor legge til rette for en ny og samlet lovgivning for arbeidslivet.

Vi må sette inn alle våre ressurser for å mobilisere flere for arbeidsmarkedet. I den sammenheng legger vi vekt på å sikre en effektiv og god arbeidsmarkedsetat som skal bistå med tilpasset service både til arbeidsgiverne og til personer som trenger hjelp for å komme i arbeid.

Arbeidsmarkedstiltakene er sentrale virkemidler for å mobilisere ledige for arbeidsmarkedet. For ordinær arbeidskraft opprettholder Regjeringen et tiltaksnivå som er tilpasset et lavt ledighetsnivå. Innsatsen for yrkeshemmede er økt, både med tanke på å mobilisere dem for arbeidsmarkedet, og med tanke på å forebygge uførepensjonering. Vi skal fortsette å prøve flere på attføring. For at tiltakene for ordinære arbeidssøkere skal ha størst effekt, må de rettes mot grupper som har størst behov for bistand, og det vil si unge, langtidsledige, innvandrere og personer med liten utdanning – herunder også innvandre-re.

Regjeringen ser på det som viktig å legge til rette for at personer som er uføre eller på annen måte har mistet tilknytningen til arbeidslivet, kan få utnyttet den arbeids-evne som fins til beste for seg selv og samfunnet. Arbeidsgiverne må ta et hovedansvar for å legge til rette arbeids-plassen. Regjeringen vil bidra med å legge til rette for at velferdsordningene innrettes slik at det skal lønne seg å arbeide.

For å skaffe nok arbeidskraft må vi også benytte den muligheten ny teknologi gir til å frigjøre kompetent arbeidskraft som i dag brukes på mer eller mindre rutinear-beid i offentlig sektor.

Omlegginger som f.eks. forhåndsutfylt selvangivelse innebærer ikke bare at mange av oppgavene kan automatiseres, det innebærer også at det blir mulig å øke innsatsen på andre områder innen samme virksomhet. I skatte-etaten har dette medført at flere nå kan arbeide med å avsløre skatteunndragelser, i stedet for å kontrollere skjemaer.

Omstillinger i offentlig sektor så vel som i privat sektor er mer merkbare i små lokalsamfunn, hvor de berørte arbeidsplasser kan utgjøre en betydelig del av den samlede sysselsettingen. Vi vil ta hensyn til dette når de tiltakene vi foreslår, innebærer belastning for enkelte lokalsamfunn. Både nyetableringer og utflytting av statlige oppgaver er aktuelle virkemidler. Vi vil bl.a. igangsette et program for å flytte oppgaver ut fra sentraladministrasjonen i Oslo. Regjeringen har nylig vedtatt ved kgl. resolusjon en statlig lokaliseringspolitikk.

Et sentralt element i lokaliseringspolitikken er å sikre en god regional fordeling av statlige arbeidsplasser samt å sikre befolkningen i alle deler av landet god tilgjengelighet til statlige tjenester. Jeg kan nevne at Kystdirektoratet skal flyttes til Ålesund, Produkt- og Elektrisitetstilsynet slås sammen med Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern i Tønsberg, den sentrale domstolsadministrasjonen legges til Trondheim og Opplysningstjenesten i staten til Sogn og Fjordane.

Kommuner som får betydelig samlet nedgang i arbeidsplasser, vil kunne gis ekstraordinær bistand til nyskaping og omstilling.

Kommunene er bærebjelkene i de offentlige velferdsordningene, men det kommunale selvstyret er svekket gjennom detaljerte regelverk, øremerkede tilskudd og handlingsplaner. Detaljstyring er dyrt.

Regjeringen ønsker et levedyktig kommunalt selvstyre der

- de lokale demokratiske institusjonene styrkes
- den enkelte innbygger gis innflytelse og mulighet til å påvirke egen hverdag
- det sikres at ressursene utnyttes effektivt

Skal kommunene ivareta sin rolle som produsent av en rekke av de tjenestene befolkningen er avhengig av, er det viktig at de har handlefrihet. Det siste tiåret er andelen øremerkede tilskudd av de statlige overføringene til kommunene fordoblet. Kommunene er i tillegg pålagt en rekke plan- og rapporteringskrav. Det sier seg selv at vi må finne løsninger som reduserer omfanget av den statlige styringen av kommunesektoren.

Stortinget har vedtatt en plan som skal føre til at øremerkede tilskudd gradvis reduseres, for hovedsakelig å inngå i rammetilskuddene til kommunene. Regjeringen følger opp denne planen. Vi ser samtidig kritisk på regelverket som unødvendige krav til tjenester, organisering og forvaltning i kommuner og fylkeskommuner. Slike regler skal enten avskaffes eller endres. For eksempel har Sosial- og helsedepartementet opphevet 14 forskrifter om pleie- og omsorgsforhold. Det er ikke realistisk å kutte all rapportering fra kommune til stat, men vi arbeider med å skape arbeids- og samarbeidsformer som er langt mer smidige og fleksible, og som reduserer rapporteringen til et minimum. Hele 115 rapporteringsordninger overfor kommunesektoren skal fjernes. Hva oppnår vi egentlig med opplysninger om avvirket skogsved? Det er «kjekt å ha», kanskje for statistikkføring, men det er et umulig prinsipp for rapportering og kontroll og byråkratiske belastninger.

Vi gjennomgår også alle regler og reduserer alle unødvendige. For eksempel forventer vi at minst 570 landsdekkende forskrifter blir opphevet i en forskriftsdugnad. I 400 ulike lokale viltforskrifter skal erstattes av 19 fylkesvise. Det pågår eksternt evaluering av forsøksprosjektet med testpanel overfor næringslivet.

Vi vil også forenkle innrapporteringen av data fra næringslivet til offentlige etater. Data skal kunne rapporteres elektronisk og bare én gang. Det pågår i tillegg revisjonsprosess av lov- og regelverket som skal fjerne hindringene for elektronisk kommunikasjon.

Offentlige etater skal få mer selvstendighet og dermed også større mulighet til å vurdere rimeligheten av en sak. Det er viktig at vi får et system som gir rom for sunn fornuft fremfor paragrafrytteri – selv om dette fortsatt må avveies mot rettssikkerhet og likebehandling. Mange av de urimeligheter vi hører om i forbindelse med befolkningens møte med det offentlige, kan løses gjennom bruk av sunt vett. Noen ganger må vi godta at det blir visse forskjeller – man må faktisk forskjellsbehandle for å få likhet. Dette kan gi mindre «millimeterrettferdighet». Men dette må vi lære oss å akseptere. Skal vi få gjort noe med den overdrevne regelstyringen, må vi også være villig til å gjøre noe med systemene som produserer alle disse reglene, og her har også Stortinget et ansvar, både i rollen som regelprodusent og i sin kontrollfunksjon i forhold til Regjeringen og forvaltningen.

På et fortsatt stramt arbeidsmarked må offentlig sektor kunne konkurrere effektivt om arbeidskraften. Belønning

av nytenkning og kreativitet skal utnyttes bedre. Vi vil gjennomgå lønns- og forhandlingssystemet, samtidig som vi i større grad vil ta i bruk de mulighetene som fins i dagens ordninger. Offentlig sektor har mange konkurransefortrinn, det kan tilbys interessante oppgaver og gode utviklingsmuligheter under ordnede arbeidsforhold. For å tilrettelegge for krav fra arbeidstakere i ulike livsfaser, vil vi gjøre det enklere med fjernarbeid og større fleksibilitet i ordinære arbeidsforhold.

Lederne er tiltenkt et større ansvar for og myndighet til å gjennomføre omstilling og fornying i egen virksomhet. Det innebærer bl.a. å kunne utvikle arbeids- og samarbeidsformer. En utfordring for lederne framover er at de ikke lenger har sin posisjon i kraft av at de kan mer enn andre; ofte vil medarbeidere ha høyere kompetanse egentlig enn sine ledere. Oppgaven blir å mobilisere og utnytte denne kompetansen. Dagens og framtidens ledere må kunne legitimere sin innflytelse på andre måter enn gjennom stillingsbestemt autoritet. God kommunikasjon utad og innad, evnen til å fange opp relevante impulser og få kollektiver til å fungere blir nyttige ferdigheter for ledere i kunnskapssamfunnet. Lederene skal stilles mer direkte til ansvar for resultatene, men også gis nødvendige rammevilkår og fullmakter til å gjennomføre endringer. Vi vil gjennomføre en utvidet og systematisert evaluering av ledere, og vi vil også i større grad benytte åmålstillinger og lederkontrakter.

Hvordan vi håndterer de store personalmessige utfordringene vi står overfor, vil være helt avgjørende for å lykkes. Vi kan ikke bare vedta omstillinger. Like viktig er det å skape motivasjon og forståelse blant de ansatte for å kunne gjennomføre de reelle endringer som er nødvendige. Det er derfor nødvendig med aktiv deltakelse fra både den enkelte arbeidstaker, de tillitsvalgte og ledelsen. Det betyr at det kreves en holdningsendring, der man på alle nivåer er villig til å ta tak i utfordringene.

Vi må ivareta arbeidstakernes behov for trygghet, samtidig som nødvendige tiltak må gjennomføres for å nå omstillingsmålene. Trygghet for å ha et arbeid og ikke risikere å miste inntekten sin, mener vi er sentralt i håndteringen av de personalmessige omstillingsprosessene vi står overfor. Gjennom økonomiske virkemidler må det skapes rom for smidige prosesser.

Trygghet betyr imidlertid ikke det samme som oppgavetrygghet: å kunne fortsette med de samme arbeidsoppgaver som en har vært vant til. Tvert imot, mange må regne med forandringer, både når det gjelder oppgaver og arbeidsmåte. Arbeidet for å kanalisere ressurser fra administrasjon til tjenesteproduksjon vil også stille oss overfor store utfordringer når det gjelder utvikling av kompetanse på områder hvor vi vet det trengs en større innsats for å trygge velferdsstaten. Regjeringen vil legge forholdene til rette for kompetanseutvikling og etter- og videreutdanning som sentralt virkemiddel for at dette skal være mulig.

Offentlig forvaltning er også en kilde til miljøproblemer, og er en viktig bidragsyter for å nå miljømål. Integrering av miljøhensyn i drift av virksomhetene vil som oftest bety å redusere forbruket av miljøskadelige produkter, redusere energiforbruket, øke gjenvinningen og

lignende. Dette er tiltak som bidrar til mer effektiv ressursbruk og gir økonomiske gevinster i tillegg til miljøgevinstene. Offentlige virksomheter har ikke hittil blitt stilt overfor like store miljømessige forventninger som privat virksomhet. Å få miljøtiltak inn i statens egen drift vil bidra til å øke tilliten til staten generelt, og at det blir samsvar mellom det staten forventer av andre, og hvordan staten driver sin egen virksomhet. En «grønnere» drift av statlig virksomhet er et viktig ledd i arbeidet med å fornye og effektivisere staten.

Regjeringen ønsker gjennom fornyelsesprogrammet å utvikle, omstille og effektivisere offentlig forvaltning slik at den fungerer bedre i forhold til befolkningens behov og samfunnsøkonomiske hensyn. Offentlig sektor skal ivareta grunnleggende verdier som politisk styring, likebehandling, åpenhet og deltakelse – og ikke minst rettssikkerhet og personvern. I fornyelsesarbeidet har vi lagt til noen flere nye verdier:

- fleksibilitet – fordi det er det brukerne forventer
- effektivitet – fordi det er det befolkningen har krav på
- handlingsrom – fordi vi tror på frihet og ansvar, og ikke på paragrafrytteri og detaljstyring

For å bevare tilliten og legitimiteten til det offentlige velferdstilbudet og en forståelse for å bidra til fellesskapsløsninger i befolkningen og næringslivet må offentlig sektor på alle områder framstå som effektiv i den videste forstand. Derfor vil vi fornye.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at redegjørelsen legges ut for behandling i et senere møte i Stortinget – og anser det som vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende Statsbyggs rehabilitering av Det Kongelige Slott, Regjeringens representasjonsbolig i Parkveien 45 og Stiftsgården i Trondheim (Innst. S. nr. 207 (2000-2001), jf. Dokument nr. 3:7 (2000-2001))

Kari Økland (KrF) (ordfører for saken): Av de prosjektene som undersøkelsen gjelder, er det slottsprosjektet som er det mest omfattende, og som også er viet mest omtale.

En samlet komite er av den oppfatning at Slottet trengte en oppgradering etter at vedlikeholdet hadde vært forsømt i mange år, bl.a. måtte tekniske anlegg moderniseres eller utskiftes, sopp og råteskader utbedres og arbeidsmiljøet til de ca. 100 ansatte ved Slottet forbedres. Arbeidene er grundig og fint utført.

Riksrevisjonens undersøkelse viser imidlertid at rehabiliteringsarbeidene både ved Det Kongelige Slott og ved Regjeringens representasjonsbolig i Parkveien 45 er gjennomført med store økonomiske overskridelser. Årsakene er bl.a. mangelfull planlegging, sviktende prosjektstyring og svakheter ved organiseringen i prosjektene.

Kostnadsrammen for slottsprosjektet ble høsten 1995 fastsatt til 149 mill. kr, men overføringer av restbevilg-

ninger og midler fra Statsbygg gjorde at det totalt var 170,7 mill. kr til disposisjon for prosjektet. Fram til den 1. september 1999 hadde rehabiliteringen av Slottet kostet 355,1 mill. kr. Trekker man fra arbeider som ble tatt ut av prosjektet, utgjør avviket 200 pst. i forhold til de midlene som opprinnelig var til disposisjon. Dette finner komiteen svært kritikkverdige.

For rehabiliteringsarbeidene i Parkveien 45 var den opprinnelige kostnadsrammen 17 mill. kr. Kostnadsoverskridelsene ble her 8,8 mill. kr, mens det ikke har vært mulig å fastslå om det har vært kostnadsoverskridelser ved Stiftsgården i Trondheim, på grunn av mangler i kostnadsanslag og regnskap.

Slottsprosjektet var et prosjekt av meget spesiell karakter, med et høyt innslag av teknisk, byggefaglig og håndverksmessig kompleksitet, tunge antikvariske hensyn og sterk brukervedvirkning. Undersøkelsen viser at disse forholdene var kjent allerede på planleggingsstadiet, men ikke i tilstrekkelig grad ble tatt hensyn til ved utarbeidelsen av kostnadsrammen. Usikkerheten i prosjektet ble undervurdert, og prosjektet ble organisert med stor grad av parallellitet i programmering, prosjektering og bygging.

Komiteen finner det kritikkverdige at usikkerheten i prosjektet ikke fikk tilstrekkelige konsekvenser for budsjettering, organisering og departementenes styring av prosjektet. Det er det oppdragsgivende departement, Finansdepartementet, som har ansvaret for planleggingen fram til ferdig forprosjekt, mens ansvaret i byggefase ligger hos Statsbygg og Arbeids- og administrasjonsdepartementet, som er overordnet departement for Statsbygg. Komiteens enstemmige kritikk retter seg derfor mot alle disse instanser.

I likhet med Slottet trengte også representasjonsboligen i Parkveien 45 rehabilitering. Men også her kan kostnadsoverskridelsene tilbakeføres til mangelfull planlegging og prosjektstyring. Det er kritikkverdige at Statsbygg undervurderte prosjektets kompleksitet, kvalitetskrav, antikvariske krav og prisstigning. Det burde ha vært foretatt en mer grundig tilstandsanalyse.

Til rehabiliteringsarbeidene ved Stiftsgården i Trondheim er det brukt både investeringsmidler og ordinære vedlikeholdsmidler, men det er usikkerhet om beløpene størrelse. På bakgrunn av regnskapsoversikter anslås imidlertid utgiftene til 15,5 mill. kr for perioden 1991 – 1997. Komiteen mener det er svært uheldig at Statsbygg ikke har hatt tilstrekkelig oversikt vedrørende disse arbeidene og forutsetter at rutinene bedres.

For øvrig tilrår en enstemmig komite at Dokument nr. 3:7 vedlegges protokollen.

Svein Ludvigsen (H): Som saksordføreren allerede har sagt, er det en alminnelig oppfatning, som dessverre er korrekt, at Statsbygg har hatt en lite heldig hånd med rehabilitering av både Slottet og representasjonsboligen i Parkveien.

Kritikken fra kontrollkomiteen, så vel som fra Riksrevisjonen, er entydig. Statsbygg må tildeles noe nær strykkarakter for deler av rehabiliteringsprosjektet.

Finansdepartementet må også dele ansvaret og ta imot en del av kritikken.

Men hele saken vitner jo dessverre om en for lettvent omgang med statens penger, om mangelfull planlegging, manglende faglig innsikt og kompetanse, sviktende prosjektstyring og svært dårlig organisering av prosjektene.

Med slike karakteristikk, som altså hele komiteen står bak, kunne man spørre om det kunne ha gått verre. Og svaret er: neppe, for nærmest alt som kunne gå galt, gikk galt i disse to prosjektene. Statsbygg sitter igjen med en ripe i lakken, for ikke å si en revne helt inn til margen. De som har vært involvert, har sviktet på faglig grunnlag.

At byggene etter rehabilitering fremstår som både vakre og funksjonelle, fritar ikke Statsbygg og de to ansvarlige departementene – Finansdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet – fra ansvar. Men det viktigste nå er at man tar lærdom av byggefadesen. Og det er det jo all mulig grunn til å regne med blir gjort, med de tiltakene som departementene så vel som Statsbygg har iverksatt.

At det er formildende omstendigheter, knyttet til byggenes alder og byggetekniske kompleksitet, fritar ikke de ansvarlige fra ansvaret. De skulle ha utvist større aktsomhet under prosessen så vel som større seriøsitet hva angår kostnadsberegningene. På den annen side: Både Slottet og representasjonsboligen fremstår nå som de bør og skal, nemlig som de to fremste og fornemste gjestehusene i kongeriket. Og sånn skal det også være.

Men det bør være mer enn et tankekors for Statsbygg at først da Slottet selv overtok ansvaret, kom både fremdrift og kostnadskontroll under langt mer kyndig ansvar. Det burde også være et tankekors at media i saken om Slottet har brakt frem usannheter og tendensiøse påstander, f.eks. maleriske beskrivelser om løvefotter med gull på badekar og andre eksotiske og eksklusive løsninger, som bare har hatt ett formål, nemlig å spre det vi i nordnorsk litteratur kaller «løgn og forbannet dikt» om Kongen og Dronningen. Enkelte journalister og media har i denne saken tidvis vist en mangelfull kritisk journalistikk, men desto større vilje til sensasjonsmakeri. Erttertidens lærdom vil være en langt bedre historieskriver enn media i denne saken. Og jeg er sikker på at om en tid vil Dronningen kunne få kulturprisen for sin iver, sin kompetanse og sin stahet i forhold til å ta vare på kulturskatnen Slottet.

Lærdommen for alle, også for Stortinget, må være at rehabilitering koster mer jo lenger vi venter. Og i disse prosjektene ventet vi altså for lenge. Derfor er også Høyre tilfreds med at disse tre byggene endelig er ferdigstilt, og at Statsbygg og departementene vitterlig har lært. Vi forventer derfor en helhetlig plan for rehabilitering av de andre offentlige byggene knyttet til statsoverhodets funksjon.

Så til slutt – og det jeg nå kommer til å si, er både en erkjennelse og en lærdom, men ingen unnskyldning for Statsbygg og Finansdepartementet: Vi må ta innover oss at selv om Statsbygg hadde gjort et skikkelig forarbeid med tilfredsstillende planlegging, selv om det hadde vært

fullgod prosjektstyring og god organisering av prosjektet, selv om Statsbygg hadde tatt innover seg kompleksiteten, kvalitetskravene, de antikvariske kravene og prisstigningen før igangsettelse og bevilgning fra Stortinget, hadde Slottet og Parkveien neppe blitt så mye billigere enn hva de vitterlig ble. Men det er altså ingen unnskyldning for at rehabiliteringen av Slottet kom på 341 mill. kr, som utgjør 200 pst. av det opprinnelige anslag, eller at representasjonsboligen fikk en overskridelse på ca. 50 pst. Det er, tror jeg, noe vi er nødt til å ta med oss: Uansett hvilken kritikk vi måtte tildele, uansett om man hadde gjort et bedre forarbeid, hadde disse to bygge- og neppe blitt noe billigere.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at representanten brukte en henvisning til ord som dersom det hadde vært representantens eget utsagn, ikke ville vært i tråd med parlamentarisk skikk. Presidenten antar at dette dreier seg om en litteraturhenvisning.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

(Votering, se side 2947)

S a k n r . 3

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende omstillingen i Forsvaret (Innst. S. nr. 204 (2000-2001), jf. Dokument nr. 3:6 (2000-2001))

Vidar Kleppe (uavh) (ordfører for saken): Komiteen deler Riksrevisjonens syn, at undersøkelsen av omstillingen i Forsvaret viser at det er stort behov for å utarbeide en helhetlig plan for gjennomføring og styring av omstillingsprosessen.

En klar forutsetning for å få styring av omstillingsprosessen er at planverket i Forsvarets militære organisasjon er koordinert med de føringer og direktiver som departementet gir, og at Forsvaret får på plass et tilfredsstillende informasjons- og oppfølgingsystem.

Komiteen er derfor bekymret over at oppfølgings- og informasjonssystemene er beheftet med store svakheter innen Forsvarets militære organisasjon. Eksempelvis kan det vises til at det er utarbeidet åtte forskjellige IT-baserte regnskapssystemer og en rekke IT-baserte anskaffelsesystemer som ikke fungerer.

Komiteen er også bekymret over at Forsvarets overkommando ikke har lyktes i arbeidet med å etablere en helhetlig organisasjonsstruktur for å gjennomføre omstillingen, og at fellesstaben i Forsvarets overkommando ikke har spilt den tiltenkte rollen i dette viktige arbeidet. Grunnen til det er at tverrfaglige prioriteringer og helhetlig styring har vært lite framtreddende i det arbeidet som er gjort i den omstillingsprosessen som har foregått i Forsvaret over mange år.

Det er videre kritikkverdigg at organiseringen av Fellesstaben, med en sentralstab og flere fagstabber, har skapt uklarhet i ansvars- og myndighetsforholdene internt i Fellesstaben. Dette har medført risiko for at grenstabene mottar doble styringssignaler fra Fellesstaben.

Komiteen mener også at det er kritikkverdigg at planene i Forsvarets militære organisasjon ikke er koordinert med styringsinnholdet som departementet gir gjennom iverksettelsesbrevene. Vi ser i mange av sakene fra Riksrevisjonen som vi behandler i kontrollkomiteen, at det er et problem at styringsbrevene og instruksene som blir gitt, ikke blir fulgt opp i praksis. Dette innebærer at de politiske krav og retningslinjer ikke kommer til uttrykk i planverket, og at de heller ikke gjenspeiler realistiske økonomiske rammer, slik som styringskonseptet forutsetter.

Komiteen vil påpeke at formålet med omstillingen på 1990-tallet har vært å tilpasse Forsvarets struktur til de endrede sikkerhetspolitiske og økonomiske rammebetingelser, og at et sentralt mål med omstillingen var å redusere driftsutgiftene for å skaffe midler til nødvendige materiellinvesteringer. For egen del er jeg nødt til å skyte inn at det har vel noe med enkelte politikeres ambisjonsnivå for Forsvaret i forhold til å utføre ting de ikke får betalt for, og ikke får nok midler til å følge opp. Men allikevel er kritikken og den manglende oppfølgingen som Riksrevisjonen påviser, viktig.

Komiteen konstaterer at Forsvaret ikke har oppnådd driftsinnsparinger i den størrelsesorden som ble forutsatt, og at styringen av hele omstillingsprosessen har vært kjennetegnet ved en rekke svakheter, ved at det ikke har vært noen helhetlige planer for gjennomføringen av omstillingen, og at Forsvarets overkommando ikke har vært tilpasset kravene. Det har vært mangel på styringsystemer og planverk i Forsvarets militærorganisasjon, og oppfølgings- og informasjonssystemet har ikke funnet.

Komiteen konstaterer videre at departementet i sitt svar til Riksrevisjonen er enig i det som har kommet fram i rapporten og dokumentet, og at en snarest skal iverksette en omorganisering som skal gi bedre styring og rapportering i Forsvaret. Det trengs i høyeste grad med de utfordringene som hele Forsvaret står overfor videre i det viktige arbeidet de skal gjøre.

For øvrig vil jeg bare vise til dokumentet og anbefale at det blir vedlagt protokollen, slik en enstemmig komite har gått inn for.

Sigurd Grytten (A): Forsvaret har ikke oppnådd driftsinnsparinger i den størrelsesorden som ble forutsatt i St.meld. nr. 16 for 1992-93. Riksrevisjonens undersøkelse viser at Forsvaret var i rute med gjennomføringen av driftsinnsparingene til og med 1996. Selv om departementet i hele perioden har stilt omfattende krav til rapportering av resultater av omstillingen innenfor de ulike resultatområdene, er det allikevel interessant å merke seg at Forsvaret kom ut av rute med innsparingene i driften da departementet hadde en noe svakere styring av omstillingen enn i de første årene i perioden.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at Forsvarets overkommando ikke har lyktes i arbeidet med å etablere en hensiktsmessig organisasjonsstruktur for å gjennomføre omstillingen, og Fellesstaben i Forsvarets overkommando har ikke spilt den tiltenkte rollen i dette arbeidet.

(Grytten)

Selv om det ikke har lyktes å komme i mål med de innsparingene som ble vedtatt i forbindelse med St.meld. nr. 16, bør det også nevnes at det har vært gjennomført et betydelig omstillingsarbeid i Forsvaret i den aktuelle perioden. Departementet skriver at de har tatt lærdom av erfaringene, og i langtidsproposisjonen for Forsvaret bygger man også på en erkjennelse av at omstillingen i Forsvaret må baseres på gjennomgripende strukturelle endringer.

Komiteen konstaterer at departementet i sitt svar til Riksrevisjonen viser til at «det er full enighet om behovet for bedre styring og omstillingsprosess», og at Forsvaret allerede er i ferd med å iverksette omorganiseringen som skal bedre styring og rapportering i Forsvaret.

Komiteens innstilling er enstemmig, og jeg anbefaler også Stortinget å følge opp komiteens enstemmige innstilling.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Det er kanskje noe uvanlig å si seg glad for kritikk, men jeg må si at jeg setter stor pris på den jobben Riksrevisjonen her har gjort, og følgelig også på komiteens innstilling, som gir en balansert og korrekt framstilling av Riksrevisjonens undersøkelse og departementets merknader til denne. Framfor alt understreker dette betydningen av å skape politisk enighet om hvordan det nye Forsvaret skal drives, og for det formålet la Regjeringen som kjent fram en ny langtidsproposisjon for hele sektoren basert på andre og langt mer overordnede og dyptgripende grep enn det vi har gjort i forhold til tidligere omstillingsprosesser. Vi bygger på den erkjennelse at omstilling i ordets rette forstand forutsetter gjennomgripende endringer i Forsvarets struktur.

Jeg viser til at det er enighet mellom Riksrevisjonen og departementet når det gjelder måloppnåelsen. Vi har ikke nådd målene på 1990-tallet. Og det er enighet om at de virkemidlene som må tas i bruk, må vi nå innskjerpe for å sikre at omstillingsprosessen blir vellykket denne gang. Modernisering av Forsvarets ledelse og kommandoapparat er et viktig tiltak i så måte.

Jeg viser til noe jeg tror jeg har sagt i denne sal før: Noe av det første jeg oppdaget som forsvarsminister for snart halvannet år siden, var at de 10-12 milliardene vi trengte for å modernisere kampflyflåten, ikke var der, og jeg måtte gå til Stortinget med klar beskjed om at det prosjektet måtte kanselleres, eller iallfall utsettes i flere år. Så vil mange si i denne sal – iallfall ganske mange – og de har på sett og vis rett i det: Her står vi overfor et gigantisk økonomisk problem. Ja, jeg vil si: Jo, det også. Men framfor alt står vi overfor et styringsproblem når den type beslutninger må tas uforberedt og raskt. Blant annet derfor foreslår Regjeringen reformer i Forsvarets øverste ledelse. Ledelsen av Forsvaret – Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando – er altfor stor og ressurskrevende sammenlignet med Forsvaret for øvrig og har ikke tilpasset seg størrelsen på styrkestrukturen gjennom 1990-tallet. Samtidig er de to enhetene ikke godt nok organisert for å løse sine strategiske oppgaver,

som langtidsplanlegging for Forsvaret, krisehåndtering og internasjonalt samarbeid. Regjeringen anbefaler derfor at avstanden blir kortest mulig mellom de politiske beslutninger, utøvelsen av dem og det som skal reorganiseres. Derfor anbefaler Regjeringen at Forsvarets overkommando legges ned, og at forsvarssjefen integreres i Forsvarsdepartementet. Samtidig skal forsvarssjefen være en godt synlig etatssjef for Forsvaret. Dette grepet vil styrke forsvarsledelsens strategiske fokus, og også styrke den militære fagkompetanse i nærheten av den faktiske politiske ledelse.

Organiseringen av Forsvaret vil følgelig være et prioritert arbeid for Regjeringen i tida framover, med basis i Stortingets endelige vedtak på dette området. Vi vet at her vil det sannsynligvis være ulikt syn på modellene, men sannsynligvis ikke ulikt syn på betydningen av å gjøre dette mye bedre enn før.

Innføring av såkalt horisontal samhandel har vist seg å være en omfattende og krevende prosess i en så stor organisme som Forsvaret, men det vil være i fokus i arbeidet med å etablere f.eks. en felles logistikkorganisasjon for Forsvaret, kalt Forsvarets logistikkorganisasjon, som Stortinget gav sin tilslutning til for forholdsvis få måneder tilbake.

Oppsummert: Jeg ser Riksrevisjonens dokument som et viktig og solid bidrag i arbeidet for bedret styring av det norske forsvaret.

Vidar Kleppe (uavh): Jeg synes det er gledelig at forsvarsministeren tar del i denne debatten som vi har på bakgrunn av den gjennomgangen Riksrevisjonen har gjort i sin rapport. Jeg synes de synspunktene som forsvarsministeren kom med, var interessante, men jeg har en bønn til forsvarsministeren. Den nye omstillingen i Forsvaret er veldig omfattende for både landsdeler, kommuner og andre som er opptatt av Forsvaret. Det er selvsagt at vi må legge Forsvarets hovedmål til grunn, og vi må ha et troverdig og godt forsvar – det er veldig viktig. At Forsvaret er et prioritert arbeid fra Regjeringen, synes jeg også er gledelig. Men jeg har et hjertesukk. Det går på de omstillingsprosessene som vi stadig er oppe i i Forsvaret, og på tallargumentasjonen bak mange av de beslutningene som blir tatt når det gjelder lokalisering, hvor Forsvaret skal ligge, og hvilke anlegg en skal beholde. For det er klart at i omstillingsprosessen for å frigi midler til investering av utstyr og slike ting, ser en, i hvert fall vi som er representanter, at det fra kommune etter kommune fra landsdel etter landsdel kommer rennende delegasjoner til oss som stortingspolitikere og legger fram tall som er helt i strid med det som ligger i proposisjonen som forsvarskomiteen nå behandler. Så jeg vil i hvert fall be om at forsvarsministeren og departementet, som sikkert er kjent med dette fra før, er observante når det gjelder dette, slik at vi ikke i ettertid får riksrevisjonsrapporter og gjennomgang av omstillingsprosessen på nytt som viser at de tallene som departementet har gått god for, og de instruksene som er gitt gjennom vedtak som er fattet, ikke henger økonomisk på greip – for å bruke et uttrykk som jeg har sett andre har brukt, i hvert fall i litteraturen.

Presidenten: Presidenten vil anta at «greip» er et kjent begrep innenfor flere retninger.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg kan forsikre om at representanten Kleppe ikke er den eneste som er blitt utsatt for lokale delegasjoner med avvikende regnestykker. Jeg tror det gjelder oss alle sammen, ikke minst i forbindelse med omstillingen av Forsvaret. Vi skal selvfølgelig ta det meget alvorlig. Fra departementets side har vi i utgangspunktet i mange av disse spørsmålene ikke klare preferanser for det ene eller det andre. Vi har pålagt oss et stort mål, og det er at vi i løpet av kommende fireårsperiode skal redusere de årlige driftskostnadene i Forsvaret med 2 milliarder kr, gjennom en billigere og bedre måte å drive ting på. Vi har dessverre altfor mange garnisoner, forlegninger og anlegg over hele landet. Alle sier: Kom til oss, vi er tipp topp moderne – det er en overdrivelse en del steder – vi er så bra at vi trenger egentlig all mulig virksomhet hit, så bra er vi. Men vi er altså, og det tror jeg gjelder alle partier, i ferd med å diskutere en struktur som baserer seg på noe annet enn det vi hadde på 1940-, 1950- og 1960-tallet, og da kan vi ikke drive alle garnisoner og anlegg for halv maskin eller mindre enn det. Vi må kraftsamle om noen færre steder, og det gjør at det er ikke sikkert at valget mellom A og B er så kjempevanskelig politisk når det gjelder forskjellen økonomisk, men vi kan ikke velge både A og B innenfor en slankere struktur. Da blir det for dyrt.

For øvrig tar vi selvsagt ansvaret for alle de regnestykkene som ligger i proposisjonen, og vi er, ikke uventet, i en løpende dialog – på «spørsmål og svar-bølge-lengde» – med komiteen om å kvalitetssikre en gjennomgang av alle de regnestykker som kommer, ikke bare fra Sørlandet, men fra det ganske land. Det er veldig lett å lage regnestykker som ser annerledes ut enn departementets, for det vi oppdager nå om dagen, er at alle gjerne vil tiltrekke seg virksomhet og drive så billig som mulig der de er, for å bevise at dette kan gjøres billig. Men jeg har allerede i løpet av halvannet år som forsvarsminister blitt utsatt for delegasjoner fra de samme stedene som straks de har fått virksomheten, sier at det må investeres for å leve opp til Stortingets vedtak. Her er det altså en viss dobbelthet ute og går, som er vel kjent, tror jeg, både i komiteen og i Stortinget. Men budskapet er viktig nok, og vi legger selvsagt seriøst arbeid i innsatsen med tallgrunnlaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2947)

S a k n r . 4

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli – 31. desember 2000 (Innst. S. nr. 214 (2000-2001))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2947)

S a k n r . 5

Innstilling fra næringskomiteen om tiltak mot kugalskap, tiltak overfor Q-meieriene og tiltak innenfor reindriftsnæringen (Innst. S. nr. 224 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 52 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Fremskrittspartiet 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Tverrpolitisk Folkevalgte 5 minutter og en av de uavhengige representantene 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Karin Kjølmoen (A) (ordfører for saken): Departementet legger i St.prp. nr. 52 for 2000-2001 fram forslag om endringer under enkelte kapitler og poster i statsbudsjettet for 2001.

Forslaget omfatter tre tiltak. Det første gjelder tiltak mot kugalskap, det andre gjelder tiltak overfor Q-meieriene, og det tredje gjelder ekstraordinær støtte etter store tap og produksjonssvikt i reindriften i deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiteområder.

Utviklingen av kugalskap i Europa har utløst behov for å treffe mange og raske beslutninger både i EU og i Norge. Her i Norge er tiltakene satt i gang til tross for at Norge betraktes som den beste i klassen hva angår sannsynligheten for å finne BSE-smitte i dyrepopulasjonen. Etter mitt syn har Regjeringen handlet både raskt og riktig.

I likhet med EUs beslutninger skal overvåkings- og kontrollprogrammet antakelig fortsette etter 1. juni 2001, også her i landet. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget når det gjelder kostnader i forbindelse med testprogrammet.

Det er gjennomført ekstraordinære jordbruksforhandlinger på bakgrunn av den situasjonen som har oppstått med hensyn til faren for kugalskap og behov for tiltak for å sikre forbrukertryggheten. Forhandlingene berørte bare inneværende periode, som utløper i juni i år. Jeg ser det som meget viktig at det er enighet mellom staten og jordbruksorganisasjonene om hvordan kostnadsøkningen med hensyn til de ekstraordinære kostnadene skal fordeles.

Alle partier representert i komiteen går inn for tilleggsbevilgningen. Noe forbauset er jeg imidlertid over Kristelig Folkepartis og Venstres merknader i saken, hvor de hevder at et importforbud av levende storfe ville ha vært effektivt og kostnadsbesparende. Jeg minner her

om at import av levende dyr er lovlig og regulert gjennom EØS-avtalen, og at det bør utvises ryddighet ved bruk av sikkerhetsklausulen, idet uberettiget bruk av den kan få konsekvenser for norske handelsinteresser. Disse partienes representanter viser liten vilje til å ta innover seg at vi har en EØS-avtale som regulerer dette.

Når det gjelder Q-meieriene, er komiteens medlemmer enig i at det skal gis en tilleggsbevilgning for budsjettåret 2001. Dette er med bakgrunn i at Stortinget har ønsket rammebetingelser som gir et reelt grunnlag for konkurranse. Q-meieriene har til nå hatt store problemer med å oppnå lønnsom drift. Dette har medført et behov for oppfølging, slik at den konkurransen som i dag er etablert i markedet, ikke skal forsvinne.

Saken er drøftet mellom Landbruksdepartementet, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Q-meieriene. Og med bakgrunn i disse drøftingene er det foreslått at en midlertidig ordning etableres.

Årsaken til at det foreslås bevilget ekstraordinær støtte til reindriften i deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiter er at det har oppstått store tap og produksjonssvikt i reindriften i nevnte områder. Gjennom en rekke skriftlige henvendelser er det meldt om krise for store deler av reindriften i Finnmark og deler av Troms. Den akutte tapssituasjonen har medført store økonomiske problemer for mange reindriftsfamilier. Støtten skal settes inn overfor driftsenheter i de distriktene som er sterkest rammet, og da koblet opp mot de siste årenes produksjonssvikt i næringen, uavhengig av årsaksforholdet.

Her er det også bred enighet i komiteen om at det gis en tilleggsbevilgning for budsjettåret 2001. Unntaket er Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen. Retningslinjene for støtteordningen skal utarbeides av Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet, samt NRL og Sametinget.

Nå ser jeg at det har kommet et forslag fra representanten Randi Karlstrøm. Jeg anmoder representanten om å omgjøre dette forslaget til et oversendelsesforslag.

Randi Karlstrøm (KrF): Kristelig Folkeparti har to talere i denne sammenheng, og jeg skal konsentrere meg om forslaget om ekstraordinær støtte til reindriftsfamilier i krise. Vi har lagt fram et forslag i dag der vi ber Regjeringa om å utforme retningslinjer for den ekstraordinære støtta til disse familiene, slik at man har som formål å gi støtte til alle som driver lovlig reindrift, uavhengig av om de de seinere år ikke har oppfylt slaktekravet reindriftsavtalen stiller.

Bakgrunnen for at et slikt forslag fremmes er uro for at denne krisepakka ikke skal komme fram til den gruppa som trenger det aller mest. Vi vet at for å oppfylle slaktekravet må man ha dyr man kan slakte. Flere familier har i flere år nå slaktet livdyr for å oppfylle slaktekravet, og så kommer man til et visst punkt da man ikke lenger kan oppfylle slaktekravet.

Det finnes sjølsagt også andre motiv for ikke å oppfylle slaktekravet, der man kan oppnå økonomisk gevinst på andre måter. Men det er helt klart at det er enkelte som

har hatt til hensikt å komme innenfor reindriftsavtalen, men som ikke klarer å oppfylle slaktekravet og dermed faller utenfor de ordninger som finnes. Denne effekten over år er en av årsakene til at flere familier har kommet i en økonomisk krise som de ikke klarer å komme seg ut av.

I brev til departementet ble det spurt om hvor mange av dem som er rammet av krisa, som ikke omfattes av reindriftsavtalen. Departementet svarer da: «Vi har ikke noe eksakt tall for hvor mange som er rammet av krisa som ikke omfattes av reindriftsavtalen,» men viser til en tabell som ligger ved, som viser et bilde av situasjonen.

Jeg mener helt klart at dette er informasjon som departementet bør skaffe seg ganske nøyaktige tall over før disse retningslinjene utformes. Hvis man ser på oversikten over driftsenheter, viser det seg bl.a. at i Vest-Finnmark faller 64 pst. av driftsenhetene, reindriftsutøverne, familiene, ut av avtalen, fordi de ikke oppfyller kravet. Det vil si at 64 pst. av reindriftsutøverne får ikke nytte eller gode av reindriftsavtalen. Da taper de betydelig med inntekt.

Det er som sagt mange årsaker til dette, men jeg er veldig opptatt av kombinasjonen rovdyr – beitesvikt, og at den kommer riktig fram. Men jeg erkjenner også at de opplysningene kan være vanskelige å få tak i. Det verste for mange er kombinasjonen rovdyr tap, mangel på erstatning pluss at man ikke kan oppfylle slaktekravet. At man ikke kan oppfylle slaktekravet, kan man vel ikke si kommer av reindriftsavtalen. I tillegg har man faktisk heller ikke kjøtt å selge og leve av på den måten. Det er jo en viktig del av inntekten sjølsagt. Dette baller på seg år etter år.

Jeg tok opp denne problemstillinga med landbruksministeren i spørretimen for en tid siden og fikk for så vidt ganske gode signaler der. Jeg viser til den ordvekslinga da. Jeg vil bare si at hovedpoenget er at en krisepakke i reindriften skal være en krisepakke for dem som er i krise, og ikke bare til dem som i dag er godkjent av reindriftsavtalen. Effekten av rovdyr tap er vanskelig å fastsette klart, og saka er uoversiktlig. Denne krisa utvikler seg over flere år og har flere årsaker. Vi i Kristelig Folkeparti ønsker ikke at krisa skal bli utnyttet til det som mange oppfatter som en rå, ufrivillig strukturrasjonalisering, og at man kommer i skade for å forsterke eksisterende skjevheter. Vi er veldig interessert i hvordan ministeren vurderer dette forslaget.

Jeg vil bare si til slutt at det er en kjempeutfordring videre å få til ny næringsutvikling i reindriften og ikke bare på kjøtt. Jeg er veldig negativ til det som nå utvikler seg, at reinflyttinga i større og større grad foregår med trailer, og at man mister mye av det kulturelementet og kulturargumentet som reindriften har, også i verdiskapingsammenheng.

Presidenten: Har presidenten oppfattet at forslaget er tatt opp?

Randi Karlstrøm (KrF): Ja, forslaget er tatt opp.

Ivar Kristiansen (H): På melkesektoren er vel kanskje den aller største utfordring, både for produsentleddet og foredlingsleddet, at konsumet fortsatt går ned, og at man for året som sådan kan forvente at vi ifølge vårt WTO-reglement og avtalen med WTO har anledning til å produsere ca. 1,5 millioner liter melk. Det betyr at fortsatt vil det være en utfordring å kunne få en større balanse i markedet, samtidig som det fortsatt vil være nødvendig å legge opp til en politikk hvor det kjøpes kvoter fra statens hånd. Det gir selvfølgelig det utfallet at dette igjen har en anstrengende virkning overfor den økonomiske situasjonen i alle ledd innenfor melkeproduksjonssektoren.

Samtidig er det vel bare å slå fast at på tross av de endringer og tiltak som har vært satt i verk for å sikre reell konkurranse innenfor meierisektoren, har Q-meieriene hatt store problemer med å oppnå lønnsom drift. Det er viktig å sikre de uavhengige meieriene rettfærdige rammebetingelser. Dagens system er opprinnelig utformet nettopp for å unngå konkurranse. De reglene som vi har, som skal sikre konkurranse, er rett og slett ikke gode nok og gjør det mulig for Tine å bestemme på hvilke vilkår konkurransen skal foregå. Dagens tiltak for å sikre Q-meieriene og konkurransen på melkemarkedet fortsatt liv er en midlertidig ordning som må erstattes av et mer rettfærdig system som sikrer både samvirket og de uavhengige produsentene rettfærdige rammebetingelser.

Når det nå skal settes i gang et arbeid med sikte på å finne frem til en ny markedsordning for melk, er det viktig at utredningen foretas av et uavhengig miljø som fordomsfritt kan vurdere hvilken løsning som på sikt er best for både forbruker, melkeprodusent og ikke minst konkurransen i markedet.

Når det gjelder tiltak overfor kugalskap, har jeg bare lyst til å slå fast at vi synes departementet på en ryddig og klok måte fulgte opp en vanskelig situasjon på ettervinteren og tidlig på våren, og at vi så langt støtter Regjeringen på dette området.

Så til slutt til forslaget fra mellompartiene som er lagt frem. Jeg vil sterkt oppfordre til, som det er blitt gjort tidligere i debatten, at man oversender dette forslaget, for det kan rett og slett ikke være tilstrekkelig gjennomarbeidet. Det innebærer for det første at dagens forhandlingsregime vil måtte avløses, hvor en skal sette til side en del av forutsetningene og regelverket i dagens rammeverk for avtale mellom staten og reindriftsnæringen, den såkalte reindriftsavtalen. Den vil jo rett og slett måtte oppløses hvis forutsetningene i forslaget skal vedtas.

Jeg er heller ikke sikker på at denne type forslag, som er så upresist i formen, som er ment å skulle sikre de svakeste, men som kan ha den effekt at en vil gi det største bidraget til dem som ikke har behov for nødhjelp og assistanse, er til det beste for næringen som sådan. Vi har et regime som går på erstatning når det gjelder tap på grunn av rovvilt, og vi har en reindriftsavtale som etter min oppfatning, med enkelte nyanser, fungerer godt nok, og som også gjennom årets avtale sikrer en solid økning i rammen som legges inn i den eksisterende reindriftsavtale. Så denne type forslag vil ha en større negativ effekt

for reindriftsnæringen enn det jeg tror forslagsstillerne egentlig har som siktemål når de legger frem dette forslaget. Så jeg anbefaler sterkt forslagsstillerne om å få dette oversendt.

Øystein Hedstrøm (Frp): Landbruksdepartementet har lagt frem forslag om endringer under enkelte kapitler og poster i statsbudsjettet for 2001. I tillegg er det fremlagt forslag om endrede målpriser. Det er bred enighet i komiteen om at det må gis ekstrabevilgninger for å få dekket kostnadene med det utvidede overvåknings- og kontrollprogram for kugalskap. Selv om Norge er best i klassen når det gjelder BSE-status og -forebygging i Europa, følges likevel EUs vedtak opp når det gjelder utvidelse av overvåkningsprogrammet for BSE. Tiltakene gjennomføres ikke for å komme på samme sikkerhetsnivå som Europa, men for å ta vare på det trygghetsforspranget Norge har.

Det er delte meninger om hvordan tiltakene skal finansieres. Regjeringen foreslår at regningen for forebyggende tiltak finansieres ved en omdisponering av bevilgningen på inneværende jordbruksavtale med 43 mill. kr og 15 mill. kr i egenandel for næringen, mens forbrukerne må ut med 42 mill. kr i økte priser på svinekjøtt, egg og fjørfekjøtt. Fremskrittspartiets primære standpunkt er at de samlede kostnader for tiltakene mot kugalskap skal finansieres over statsbudsjettet. Det er urimelig at kostnadene knyttet til de nye tiltakene mot BSE skal belastes husdyrprodusentene. Jeg har imidlertid registrert at partene har kommet til enighet om kostnadsdekningen i de ekstraordinære jordbruksforhandlinger, og derfor vil det ikke bli fremmet bevilgningsforslag fra vår side. Fremskrittspartiet vil likevel signalisere at vi mener produsentene ikke skal finansiere nye kontrolltiltak mot BSE som vil komme.

Stortinget har vært opptatt av at det må sikres reell konkurranse på melkesektoren. TINE Norske Meierier har vært tilnærmet monopolist, og det har vært svært vanskelig å skape konkurranse i foredlingen basert på åpne, sammenlignbare og like forhold. Det er derfor innenfor dagens gjennomregulerte landbruksproduksjon, hvor melkesektoren er den mest gjennomregulerte, svært viktig at man kommer til en midlertidig ordning med Q-meieriene, som har betydelige problemer, bl.a. på grunn av dårlige rammebetingelser.

De reglene som eksisterer i dag, oppleves som urettferdige og oppfordrer ikke til konkurranse. Nye konsummelkmeierier må knytte seg til melkeleverandører fra dag 1, fordi de ikke kan basere seg på Tines forsyningsplikt, som er blitt begrenset. Selv om de som starter opp skulle ønske konsummelkproduksjon i stor skala, må de foreta en gradvis kapasitetsoppbygging, da det tar tid å skaffe seg egne leverandører. Dette skyldes at kvoteordningen for melk i praksis gir meierisamvirket kontroll over råvaren. Det gjør oppstartfasen særlig vanskelig for konsummelkmeierier.

Fremskrittspartiet er primært imot at all melk skal produseres innenfor kvoter. Ved å oppheve kvotesystemet i melkeordningen vil mulighetene for fri konkurranse

og alternative aktører bli betydelig bedret. Vi står alene om å mene dette. Derfor må vi subsidiært jobbe for å finne akseptable ordninger for Tines konkurrenter innenfor det bestående system. Fremskrittspartiet imøteser den utredning som skal gjennomføres i regi av NILF og samarbeidspartnere for å etablere konkurranse i melkemarkedet generelt og i konsummelkemarkedet spesielt.

I Øst- og Vest-Finnmark og Troms reinbeiteområder har bl.a. rovdyr og ekstremt vinterklima medført produksjonstap og påfølgende økonomiske problemer innenfor reindriften. For oss er det viktig å sette reintapene i sammenheng med overbeiting av lavbeiteområder som har pågått over mange år. Den kraftige nedbeiting og miljøkatastrofen vi har sett utvikle seg, har ikke latt seg løse gjennom planøkonomisk styrte tiltak og tilskudds- og reguleringsordninger som har vært forsøkt tidligere. Bevilgningene som foreslås, vil ikke ha noen positiv innvirkning på det forhold at nedbeiting forårsaket av rein har skadet over 70 pst. av økosystemet på Finnmarksvidda. Det vil ikke ha noen som helst positiv innvirkning eller gi resultater i form av løsninger av driftsmessige, miljømessige eller dyrevernmessige problemer. Derfor vil Fremskrittspartiet motsette seg den foreslåtte bevilgning.

Morten Lund (Sp) (komiteens leder): Senterpartiet vil slutte seg til de bevilgningsendringer som er foreslått i proposisjonen, men vi har også kritiske merknader til de temaer som er behandlet.

Først til driftsstøtten til Q-meieriene. Stortinget har bedt om at det skal bli en reell konkurranse i melkemarkedet, og Stortinget har bestemt hvordan konkurranse-reglene skal utformes. Det har ikke vært sagt før nå at vi skal ha fri konkurranse, koste hva det koste vil. Men det er det som ligger i proposisjonen, og Regjeringen foreslår det, for den vet at den har støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet til det. Det som står her, og det som ligger bak, er å la Q-meieriene få det de ber om, og at sugerøret skal settes inn i jordbruksavtalens midler. Jeg synes det er en veldig betenkelig utvikling. Disse meieriene får opprettholde en høyere pris til sine melkeleverandører enn andre, og fortsatt skal de få ekstra statsstøtte.

Det har blitt foretatt endringer i markedsordningen for melk etter faglige utredninger og forhandlinger, og det har nå blitt gitt en særlig startstøtte over fem år til disse meieriene. Nå skal den økes. Jeg mener dette er en karikatur på fri konkurranse. Det garanteres en merpris til leverandørene til Q-meieriene, eierne trenger ikke å ta sitt ansvar som eiere, og det er ingen fasthet fra det politiske flertallet når det gjelder vilkårene framover.

Forskjellen mellom samvirkemeieriene og Q-meieriene og grunnen til problemene innenfor Q-meieriene er etter min mening at samvirket eies av folk som har bygd opp stor kapital uten å ta ut utbytte. De har vært villige til å akseptere pristrekk ved alle investeringer i sitt lokale meieri opp gjennom tiårene, og de får fortsatt slike belastninger. Jeg kjenner til at noen ganger ble det utbetalt null øre pr. liter melk, fordi det rett og slett var tomt i meieriets kasse.

Tine har byggende eiere, og det er årsaken til at vi har fått den situasjonen som vi har. Tine står derfor solid. Det må ikke føre til at Tines eiere skal straffes for at vi skal få konkurranse.

Jeg mener det ikke kan fortsette slik, men landbruket har da tatt til etterretning at Regjeringen har et flertall i Stortinget for sine forslag. De utredningene som skal foretas, er jeg enig med Høyre i at skal være uavhengige utredninger, men når de foreligger, må det være det som legges til grunn for det som skal ytes fra fellesskapet.

Så over til merkostnader på grunn av kugalskap i andre land. Vi har i Norge ikke behov for å importere levende storfe, og vi har ikke hatt behov for det. Behovet for avlsmateriale når det gjelder storfe, har vi kunnet dekke ved å importere embryo. Det har vært faglig sterke advarsler mot å importere ny smitte ved at vi importerer levende storfe. Det har vært sterk motstand mot slik import fra forbrukerne, og det har vært sterk motstand fra landbruket. Og Senterpartiet har da sluttet seg til det.

Den risikoen som måtte finnes for å ha fått inn smitte av kugalskap, skyldes kun liberalisering av dyreimport og fôrimport. Og det er myndighetenes ansvar. Jeg mener derfor det er feil å sende regningen for tiltakene som nå har blitt iverksatt, til forbrukerne og til landbruket. Det skulle ha vært dekket over statsbudsjettet; det er det eneste logiske etter Senterpartiets mening.

Landbruksorganisasjonene har i de ekstraordinære jordbruksforhandlingene mens krisen var på topp, gått med på en fordeling av ekstra kostnader fram til 1. juli 2001, som da overfører en del av belastningene til forbrukerne og til landbruket. Fordi den enigheten ble oppnådd, vil Senterpartiet fravike det prinsipielle standpunktet som vi har.

Regjeringens argument for at landbruket skal delta, er, slik det står i proposisjonen, å sikre forbrukernes tillit til norsk kjøtt. Det var nettopp derfor landbruket ville ha nullimport av levende dyr og av fôr. Fordelingen av kostnadene senere må skje på et fritt grunnlag, uavhengig av det som her har skjedd.

Så til slutt litt om det utvidede testprogrammet for storfe. Det har fra faglig hold som komiteen har vært i kontakt med, ikke vært lagt skjul på at det kan settes spørsmålsteget ved fornuften av å gjennomføre det utvidede programmet. Det koster mye penger, og det har også blitt sagt nokså rett ut at ut fra en faglig vurdering og ut fra norske forhold kunne de pengene ha blitt brukt bedre ved å bruke dem på andre ting. Vil det bli foretatt en ny faglig vurdering ut fra den situasjonen vi har i Norge i dag?

Karin Andersen (SV): SV vil slutte seg til innstillingen, men vi har noen merknader til den.

Når det gjelder tiltak mot kugalskap, støtter vi det Regjeringa her har gjort, men vi er, i likhet med sentrums-partiene, veldig bekymret for om vi ikke greier å finne fram til også noen andre tiltak som kan begrense smittefaren generelt. Det må være lov å spørre seg om handel med levende dyr er nødvendig – ministeren har jo sjøl anbefalt import av embryo og sæd isteden – og om det

ikke fra Regjeringens side også kunne tenkes noen andre grep for å dempe smitterisikoen videre. Det er kommet veldig mange sterke signaler fra mange partier og fra ministeren om at det trengs en nytenking i landbruket for å møte problemene på smittefasesida. Og da trenger vi mange tiltak.

Når det gjelder hvordan utgiftene skal dekkes, har SV helt fra saken rullet opp, støttet tredelingen med hensyn til inndekningen av utgiftene. Vi mener det er fornuftig. Det oppleves sikkert urimelig for en del produsenter at de skal bære deler av kostnadene her, men hvis vi skal få lagt om landbruket i miljøvennlig retning, tror jeg det er viktig at både myndighetene, produsenten og forbrukeren får et fornuftig begrep om hva prisen på dette er.

Når det dreier seg om de tiltakene som er foreslått for reindriften, går vi inn for dem. Men vi vil også uttrykke en veldig sterk bekymring over miljøsituasjonen, den økologiske krisa, på Finnmarksvidda. Den er dramatisk, og den krever faktisk dramatiske tiltak. Når det gjelder forslaget som sentrum har lagt på bordet her i dag, vil jeg støtte dem som sier at dette forslaget bør oversendes, for det inneholder elementer som jeg tror kan virke i feil retning. Det er riktig at enkelte produsenter kan komme opp i en økonomisk krise nå, men den økonomiske krisa blir jo langt større hvis den økologiske krisa får lov til å fortsette å utvikle seg. Derfor syns ikke SV at det er riktig nå å gripe inn i det arbeidet som Regjeringa er i gang med, men vil på det sterkeste støtte Regjeringa i at her er det nødvendig med kraftige tiltak.

Når det dreier seg om melkeproduksjonen, deler SV mange av de bekymringene som Morten Lund fra Senterpartiet framførte, men vi vil samtidig påpeke at når det gjelder den samvirkeordningen vi har hatt, som har vært en solidarisk ordning, og som har bygd opp verdier – hele resonnementet der er riktig – er det også riktig å si at de store samvirkeorganisasjonene ikke har greid å møte nye krav verken fra forbrukere eller produsenter, bl.a. når det dreier seg om sentraliseringspolitikken. Der har det vært kraftige protester. Og det er også en av grunnene til at det har kommet opp nye produsenter, og at forbrukerne har etterspurt andre produkter. Så her er det et samspill. Vi støtter det Regjeringa gjør nå, men vi vil forbeholde oss retten til å komme tilbake til saken når vi ser hvordan det utvikler seg, og hvilke langsiktige tiltak Regjeringa setter inn for å få en fornuftig situasjon når det gjelder melkeproduksjonen, som både tar vare på solidariteten i betalingsordningene til produsent og i tillegg sikrer at det er mulighet for andre som ønsker å utvikle seg ved siden av de store, tunge samvirkeorganisasjonene.

K e n n e t h S v e n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Leif Helge Kongshaug (V): I de siste tiårene, og kanskje spesielt de siste årene, har vi opplevd et landbruk under press. Det er stadig fokus på priser, billigere mat, selv om vi bruker mindre av vår inntekt på mat nå enn noen gang før. Det som er viktig, er å huske at vi må fin-

ne den rette balansen mellom den økologiske delen og den økonomiske delen. Pendelen må ikke svinge for langt til fordel for økonomiske anliggender. Da vil naturen reagere. Og det har vi flere eksempel på. Vi skal være glad for den gode dyrehelsen vi har i Norge, og det er viktig òg i framtiden at vi opptrer på den sikre siden og hele tiden har in mente føre var-prinsippet.

Det er dumt at produksjonen ønskes så effektiv og så industrialisert at det går ut over helsemessige aspekt. Det er dumt at en da i neste omgang må bruke midler og ressurser på problemer som er en konsekvens av høye effektivitetskrav. Kugalskap kan være et slikt utfall. Og kostnadene ved slike epidemier og forebygging av slike er etter Venstres mening et klart samfunnsansvar. Derfor bør slike kostnader dekkes over statsbudsjettet og ikke belastes produsentene.

I den foreliggende saken har organisasjonene og staten kommet til en avtale, og det tas til etterretning. Men hvis liknende situasjoner oppstår i framtiden, har Venstre ved dette gjort sitt syn gjeldende med hensyn til hvordan kostnadene skal dekkes.

Når det gjelder Q-meieriene, er det klart at her er det en liten produksjon, og det medfører skalauemper. Vi ser at det er et problem å få til lønnsom drift. Dagens system med prisutjevning etter melkeanvendelse utgjør en viktig del av det landbrukspolitiske systemet for melkesektoren. Det er også viktig med konkurranse på områder som dette, men det må være innenfor gitte rammer. Det er viktig at all konkurranse mellom aktørene framover skjer på reelle og likeverdige vilkår, og derfor ser vi fram til en nærmere og grundigere vurdering når det gjelder Q-meieriens plass i melkesektoren.

Vi registrerer igjen at Fremskrittspartiet ikke ønsker konsesjoner når det gjelder melkeproduksjon. Jeg reflekterer ofte over hvilket landbruksbilde vi hadde hatt i Norge hvis Fremskrittspartiets politikk skulle blitt gjennomført på et slikt område. Jeg er glad for at Fremskrittspartiet står alene om slike tanker.

Ellers støtter Venstre de merknadene som kommer fra sentrumpartiene, og det forslaget til vedtak som ligger her.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Stortinget behandler i dag spørsmålet om ekstrabevilgninger til tiltak mot kugalskap, tiltak overfor Q-meieriene og ekstraordinær støtte etter store tap og produksjonssvikt i deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiteområder. Landbruksdepartementet har foreslått at det gjøres endringer under enkelte kapitler og poster i statsbudsjettet for 2001. I tillegg er det fremmet forslag om endrede målpriser i jordbruksavtalen.

Jeg er tilfreds med at komiteen har sluttet seg til forslaget om ekstrabevilgninger innenfor inneværende jordbruksavtale for å dekke deler av kostnadene forbundet med det utvidede overvåkings- og kontrollprogrammet for kugalskap, BSE.

Regjeringen legger til grunn at testprogrammet utvides til å gjelde alle dyr over 30 måneder fra 1. juli, men vil likevel ikke gå lenger i testing enn hva våre naboland

gjør. Departementet arbeider videre med et forslag om hvordan et utvidet testprogram for alle storfe eldre enn 30 måneder skal finansieres, og jeg vil komme tilbake til Stortinget med den nærmere utformingen av forslaget.

Jeg har merket meg at en enstemmig komite er enig i Regjeringens forslag om midlertidige tiltak overfor Q-meieriene. Forslaget innebærer at det skal gis et særlig tilskudd til eksisterende små konsummelkmeierier fram til 1. januar 2003. Dette skal for 2001 finansieres gjennom en økning av post 73 kapittel 1150, Til gjennomføring av jordbruksavtalen. Jeg er glad for at komiteens flertall er enig i at det ville vært uheldig for konkurransen innenfor meierisektoren dersom Q-meieriene på nåværende tidspunkt skulle bli tvunget til å avvikle sin produksjon. Jeg er alvorlig redd for at vi ikke ville fått nye konkurrenter til å etablere seg innen konsummelksektoren i overskuelig framtid dersom dette hadde skjedd.

Jeg har imidlertid forståelse for de merknader komiteens mindretall fremfører om at Q-meieriene hittil har kommet med produkter hvor de har store skalaulempet. Fra departementets side har vi gitt Q-meieriene det råd at dersom nye aktører skal evne å konkurrere med TINE Norske Meierier, kreves det større kreativitet og mer utradisjonell satsing enn det vi hittil har sett. Jeg er også enig i at prisutjevningssystemet må være basert på at det enkelte meieri har ansvar for egen lønnsomhet. Det klare målet for konkurransen innenfor sektoren på lang sikt er at denne skal skje på likeverdig og åpent sammenlignbare vilkår.

Tida fram til 1. januar 2003 skal vi bruke til å utrede forutsetningene for konkurranse i melkemarkedet generelt og i konsummelkemarkedet spesielt. Vi må se på hvilke forutsetninger som må være til stede for at vi skal få en konkurranse som oppfyller de mål vi har med konkurransen.

Jeg er videre tilfreds med at komiteen sier seg enig i at det gis en tilleggsbevilgning i inneværende budsjettår for å avhjelpe den situasjonen som har oppstått i deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiteområder etter store tap og produksjonssvikt. Jeg vil derfor umiddelbart etter dagens behandling ta de nødvendige kontakter med øvrige departementer, med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund om retningslinjene for ordningen, slik at ekstrautbetalingene kan skje så raskt som mulig – og så raskt som mulig er ganske viktig i denne sammenheng.

Jeg registrerer innlegget som representanten Karlstrøm har holdt her i dag, og jeg har selvfølgelig også registrert det forslaget som er fremmet fra de tre sentrumspartiene. Jeg ber om forståelse for at det er vanskelig på stående fot fullt ut å kunne overskue konsekvensene av forslaget, men jeg mener å registrere en positiv vilje både i innlegget fra Karlstrøm og i forslaget. Jeg vil derfor grundig vurdere forslaget dersom Stortinget følger de mange oppfordringer som har kommet om å oversende forslaget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Lund (Sp): Q-meieriene har over lengre tid vært gjenstand for flere drøftinger og mer oppmerksomhet fra næringskomiteen på Stortinget enn noen andre videredrettere innenfor landbruket, og sannsynligvis også andre bedrifter i Norge, hvis en ser på omtalene i forskjellige dokumenter og i forhold til komitebesøk.

Jeg er interessert i å høre hvor langt Regjeringen er villig til å gå for å imøtekomme krav fra eierne i Q-meieriene. Er det slik at ethvert krav fra disse meieriene vil bli akseptert? Vil de økonomiske kravene bli belastet de produsentene som sier nei takk til tilbudet om merpris fra Q-meieriene, og som prioriterer det fellesskapet som er bygd opp gjennom flere generasjoner, og som har vært grunnlaget for et landsdekkende landbruk i dette landet? Jeg mener det er urimelig at andre skal straffes fordi Stortinget vil ha en reell og fri konkurranse. Skal ikke eierne i slike bedrifter ha et langsiktig perspektiv, regne med å ha tap i noen år før de kommer ovenpå, slik som svært mange andre eiere innenfor næringslivet har? Ut fra de navnene på eiere i disse meieriene som nevnes, skulle en absolutt tro at de hadde ryggrad til å tåle det.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Som jeg sa i mitt innlegg, er grunnholdningen i det Morten Lund her gir uttrykk for, noe jeg har forståelse for. Men la meg prøve å beskrive hva jeg tenker om denne utfordringen.

Det er ingen tvil om at vi sliter med å finne en god modell for hvordan vi skal organisere dette med konkurranse innenfor melkesektoren. Vi har prøvd flere ganger, senest i forbindelse med jordbruksoppgjøret i fjor, å få på plass en modell som kan være langsiktig i forhold til en melkesektor med konkurranse. Det er mye som tyder på at vi fortsatt ikke har funnet den modellen som kan være et bærekraftig utgangspunkt for en langsiktig konkurransesituasjon. Derfor har vi bestemt oss for at vi nok en gang skal gjennomgå hele konkurransesituasjonen i melkesektoren generelt og i konsummelksektoren spesielt. Vi har denne gang bestemt oss for å få en uavhengig utredning i tilknytning til spørsmålet, og NILF, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, skal foreta utredningen sammen med andre aktører. Den skal være ferdig innen 1. januar 2003. Det er det langsiktig viktige.

Og det har vært slik at når vi fra departementets side har konkludert med at vi fortsatt ikke er fornøyd med modellen, så har det vært viktig at den aktøren som jo er på banen, som en konkurrent i konsummelkemarkedet, kan få rimelige arbeidsvilkår, slik at de ikke går konkurs i påvente av denne utredningen. Det er ikke slik at ethvert krav fra Q-meieriene er innfridd. Men nå har vi kommet fram til en forståelse med Q-meieriene som går på at de vilkårene de nå har, er rimelige, og vil fungere fram til 1. januar 2003. Og det har vært hensikten med ordningen.

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg er veldig glad for den vurderingen ministeren gav uttrykk for når det gjelder det forslaget som sentrumspartiene har fremmet, og holdningen til det som er vår intensjon. Vi aksepterer at for-

slaget blir omgjort til et oversendelsesforslag, fordi vi føler at saken er i gode hender.

Jeg ser også dette med at dette kan skje så raskt som mulig, som et stort poeng. Men jeg vil minne om at det allerede er kommet signaler fra bl.a. ordføreren i Karasjøk, Kjell Sæther, om at pengepotten kanskje er for liten. Så da får i så fall ministeren komme tilbake til Stortinget, hvis det faktisk er et reelt problem.

Jeg synes det er trist for reindriften at man stadig må be om krisepakker. Og alle de negative oppslagene næringen får, er en stor belastning for utøverne. Derfor er det utrolig viktig å komme inn i et mer positivt spor.

Dette med verdiskapingsprogrammet rundt reinkjøtt er veldig viktig, en flott satsing som jeg støtter fullt ut. Men det er også videre viktig å satse på de mer tradisjonelle miljøvennlige driftsformene. Og i den sammenheng tror jeg det er utrolig viktig å høre på de signaler kvinnettverket gir angående landbrukspolitikken. Jeg tror det er tid for nå virkelig å høre med dem og bestefedrene i hornet hva de mener om reinflytting med trailer – om dette er den riktige utviklingen for næringen. Det haster litt. Vi har tapt ti år, med et omstillingsprogram som i stor grad ikke har lyktes i forhold til det som var ambisjonen. Så jeg ønsker ministeren lykke til med det viktige arbeidet.

Presidenten: Presidenten registrerer at ministeren ikke ønsker ordet.

Morten Lund (Sp): Jeg prøvde meg i innlegget mitt med et spørsmål som dreide seg om en vurdering av det testprogrammet som skal utvides fra 1. juli. Og statsråden sa i innlegget sitt at vi skal utvide det i den grad nabolandene gjør det.

Jeg er opptatt av at vi skal få de norske helsefaglige vurderingene, og at det legges til grunn. Ut fra den kontakten komiteen har hatt med våre helsefaglige myndigheter, er det i hvert fall tydelig at det stilles faglige spørsmål ved om det i Norge er grunnlag for å foreta den store testingen som legger beslag på så mye penger og så store faglige ressurser for å få gjennomført programmet, og også selvfølgelig i forhold til andre helsetiltak som vi kunne ha brukt de pengene på. Så mitt spørsmål er da: Vil det bli foretatt en faglig vurdering av norske helsefaglige myndigheter om behovet for den utvidede testingen som er bebudet?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Ja, det er helt naturlig at vi har kontakt med norske helsefaglige myndigheter, ikke bare Folkehelse, men også på dyresiden, dvs. veterinærinstutt, dyrehelsetilsyn osv. Men mitt poeng med å knytte det jeg sa i innlegget mitt, opp til våre naboland, har to sider. En side av denne saken er selvfølgelig de rent faglige vurderingene. De er en del av det hele.

Den andre siden av saken er den opplevde trykthet som forbrukerne til enhver tid går og føler på. Hvis beslutningen i EU-systemet til slutt – nå er jo den til vurdering – går ut på at man bestemmer seg for at det i hele EU skal gjennomføres full testing av alle dyr over 30 måne-

der, altså at en slik testing skal gjennomføres både i Sverige og i Finland, som jo også er BSE-fri pr. i dag, så er det min vurdering at det vil være uklokt av oss å si at vi ikke skal gjøre det samme i Norge. For da tror jeg vi markedsmessig kan bli møtt med at «og i tillegg er alle våre kyr testet». Og selv om vi har stor grad av tillit til den norske dyrepopulasjonen, vil jeg tro og mene at det vil være klokt av oss at vi i så fall i hvert fall over noen tid, et år eller to, tester samtlige dyr før vi eventuelt på et selvstendig grunnlag med basis i de funnene vi da har, ber om å vurdere en annen testform.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Jon Lilletun (KrF): Etter mi meining møtte vi ein ganske nyansert og reflekterande statsråd i innlegget hans i dag. Det skal eg prøve å følgje opp i innlegget mitt, og eg skal prøve å finne ein innfallsvinkel til ein samtale.

Når det gjeld kugalskaps spørsmålet, gjorde saksordføreren i innlegget sitt ein visitt til Kristeleg Folkeparti og Venstre, og var litt overraska over desse partia. Det er kanskje nødvendig å minne om forhistoria: Desse partia røysta imot veterinæravtalen, men eit fleirtal i Stortinget ynskte den, og difor la regjeringa Bondevik til rette for den, og det må ein sjølv sagt forvalte ut frå.

Det diskusjonen om skjønn har gått på, er: Når har ein nok helsefagleg grunnlag til å innføre mellombels forbod? I innstillinga går det klart fram at vi går inn for det, og at vi ynskjer å vurdere det vidare òg.

Akkurat no vil eg konsentrere meg om dette med mellombels forbod mot import av levande dyr. Vi har fått ein heilt spesiell situasjon i Europa, og det måtte vere interessant – når det no held på å roe seg – å prøve ut ikkje nødvendigvis eit mellombels importforbod av slakt og varer, men eit mellombels forbod i forhold til levande dyr, slik at den plattformen vi har i Noreg – og delvis òg i resten av Skandinavia, men i alle fall i dette tilfellet i Noreg – ikkje vert tilført det største risikomomentet, som all forskning seier er levande dyr. Det måtte vere interessant å ta det opp i forhold til forhandlingane. Det er opplagt at vi må følgje dei avtalane som ligg føre, men samstundes burde det vere interessant for Europa at det finst nokre område som faktisk er smittefrie. Det går elles fram av innstillinga kva vi meiner om måten dette skal finansierast på, men vi sluttar oss altså til forslaga til vedtak.

Så litt om tiltaka. Eg er samd i den vurderinga som statsråden no gjorde, at dersom EU bestemmer seg for eit så stort testprogram, så vil det vere uansvarleg at ikkje vi gjer det same. Det har noko med status å gjere. Samstundes er det eit paradoks – når ein ser kor mykje pengar ein brukar til dette. Vi held akkurat på og handsamar ei anna sak i komiteen, og det gjeld veterinæravtalen, der det fyrst og fremst dreiar seg om ei profesjonslov, men òg om nasjonal beredskap. Og ein av grunnane til at det ikkje ligg føre ein avtale no mellom Regjeringa og veterinærane, er mangelen på pengar i avtalen, slik det vart løyvt frå Stortinget. Når ein ser på kva ein brukar her, er det på ein måte eit paradoks: Kanskje kunne desse pen-

gane vore investerte betre ein annan plass – for ei lang-siktig dyrehelse. Eg meiner at som ein refleksjon er det interessant nok, men likevel er eg altså samd med statsråden i vurderinga hans. Dersom EU bestemmer seg for eit så stort program, er det nødvendig å gjennomføre det for oss òg. Om ikkje, kan akkurat det spørsmålet som statsråden nemnde, takast opp.

Så til Q-meieria. Eg trur at samvirkeorganisasjonane og mjølkesamvirket har godt av konkurranse. Eg trur dei har godt av at dette alternativet har kome. Men samstundes er det klart at debatten er svært forenkla. Eg seier ikkje at den er det i proposisjonen, men den er veldig mykje forenkla i den totale samfunnsdebatten. I forhold til leveringsplikta og -retten og i forhold til heilskapen i dette systemet presenterer ein svært ofte reknestykke som er heilt meiningslause. Det er klart at ei slik totaldekning som ligg i avtalen i dag, inneber eit stort ansvar, og det kostar pengar. Og det er opplagt at dei frittstående som oppstår – og som eg gjerne ser at oppstår – er nøyde til å betale den rette prisen til fellesskapet for at systemet totalt sett skal fungere. Eg synest difor det er teke eit godt initiativ når vi faktisk får denne gjennomgangen.

Eg ynskjer at nokon pustar samvirket i nakken, ikkje minst i forhold til den sentraliseringstendensen som har vore. Men det stiller òg eit klart krav til oss om at vi er nyanserte i forhold til den totale debatten som går på prisar på landbruksprodukt i samfunnet, ut frå totalsituasjonen i Europa i dag.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg tar ikke ordet først og fremst for å forlenge debatten, men fordi jeg føler at jeg har noe viktig jeg skulle ha sagt. Det gjelder situasjonen for reindriftsnæringa. Både i proposisjonen og også slik som saken nå blir omtalt, blir det ofte laget en direkte kopling mellom tap og underernæring. Og det er en litt farlig kortslutning – hvis det blir oppfatningen.

Rovdyrpresset er utrolig stort. Jerven står og venter på oss når vi kommer, som de sier i reinbeitedistrikt 16 c. Rovdyrerstatninga er lav i forhold til hva man antar rovdyra har tatt. Her skulle det egentlig ha vært gjort et arbeid for å få fram riktigere tall. I Nord-Trøndelag ble det forsket på hvor mye som faktisk blir tatt av rovdyr, og der fikk noen av reindriftsutøverne – etter hva jeg har fått opplyst – etterbetalt.

En føler avmakt overfor rovdyrsituasjonen slik den er. Jeg kan fortelle om en som het Kirsten Berit, som var sidaleder i distrikt 16 c. Hun fortalte at hennes reinflokk fødte 90 kalver i fjor. Man merker dyra i juni/juli, og ved merkinga var det 70 kalver. Men da de samlet reinen etter *sommersesongen* – i *sommersesongen* er det ingen begrensninger på beitet, sommerbeite har vi nok av i Finnmark – var det 10 kalver igjen. Ungene fant ikke igjen kalvene med deres merker. Den natta, sa Kirsten Berit, gråt hun. Krisa i reindriftsnæringa er også et spørsmål om en forsvarlig rovdyrpolitikk i reinbeitedistriktene.

Reinen eksponeres for rovdyr gjennom hele året. Og jervestammen i Finnmark er for stor. Jerven tar også store, feite dyr, og den tar kalvene til store, feite dyr, den tar ikke bare de magre. Vi må ikke gjøre dette for enkelt. I Kirsten Berits sida er det 3 500 dyr – det er flere familier i denne sidaen – men denne sommersesongen må de leve med fem jerver. Hvor mange av dem som har kull, vet man ikke riktig.

Jeg vil helt til slutt igjen oppfordre om at man aktivt støtter opp under den tradisjonelle reinflyttinga, der flokken beveger seg mot kysten på egne bein mens den beiter. Mange familier har med seg barna når de i løpet av tre uker flytter fra innlandet til kysten. Jeg var med på dette som turist i to dager for en uke siden. Det skulle dere prøvd! Det var litt av et turistprodukt. Men hvem vil vel prøve seg på å selge et turisttilbud om å kjøre med trailer til kysten? Det får være min lille utfordring.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 2948)

S a k n r . 6

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om økologisk landbruk (Innst. S. nr. 222 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:65 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 50 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 10 minutter, de øvrige gruppene 5 minutter hver og en av de uavhengige representantene 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Randi Karlstrøm (KrF) (ordfører for saken): Denne saken gjelder et forslag fra Sosialistisk Venstreparti om at det skal lages en stortingsmelding om økologisk landbruksproduksjon.

Komiteen har behandlet saken og avviser forslaget fra SV slik som det er formet ut, med bakgrunn i at vi for et års tid siden la en ganske ambisiøs plan for økologisk landbruk, at 10 pst. av jordbruksarealet skal være i økologisk produksjon innen 2010. Når vi ser på Norge i dag og hvordan den økologiske produksjon er utformet, er dette et ganske ambisiøst mål.

Komiteen er enig i at det bør legges til rette for en slik plan. Ministeren har også i brev til oss lagt fram de planene som departementet har for det videre arbeidet. Komiteen synes det er riktig at for at vi skal kunne følge opp denne planen årvisst, bør departementet årlig i budsjettproposisjonen rapportere om resultatene og det videre ar-

beidet fram til 2010. Det kan være en høvelig måte å følge med i dette arbeidet på.

Komiteen mener samtidig at en merpris i markedet er en forutsetning både for utviklingen av det økologiske landbruket og for produsentenes økonomi. Komiteen slutter seg til dette og forutsetter at etterspørselen og markedsmulighetene i Norge og i utlandet er bra. Men ministeren har også påpekt – og det synes jeg er en veldig relevant vurdering – at i denne opptrappingsperioden fram mot 2010 som vi nå er inne i, må vi imidlertid være villig til å godta at det kan oppstå tidvis ubalanse mellom tilbud og etterspørsel. Vi må strekke oss mot det målet, men akseptere at vi må gjøre tiltak som ikke akkurat i det enkelte året kan forsvares helt ut markedsmessig.

I flere regioner i Norge vil det ikke være økonomisk grunnlag for å lage logistikk for både en økologisk og en konvensjonell produksjon. Det gjelder spesielt i Nord-Norge. Den økologiske produksjonen har også innenfor dagens effektivitetskrav biologiske utfordringer med hensyn til å finne plantemateriale. Når det bl.a. gjelder kløver i Nord-Norge, er det store problemer med å finne godt nok plantemateriale, så her må det gjøres en forsknings- og utviklingsjobb innenfor den subarktiske sonen.

Komiteen viser til sine merknader i Innst. S. 167 for 1999-2000 i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 19 for 1999-2000, Om norsk landbruk og matproduksjon, der en fremhevet behovet for et studium innen arktisk landbruk og naturbruk ved Universitetet i Tromsø. Komiteen ber Regjeringen vurdere mulighetene for å iverksette det nevnte studiet ved Universitetet i Tromsø fra høsten 2001. Etter de opplysningene jeg har fått, koster en slik iverksettelse 1,3 mill. kr. Det er praktisk lagt til rette fra Universitetet i Tromsø for at en skal kunne få det i gang fra høsten 2001. Jeg håper ministeren tar kontakt med sin forsknings- og utdanningskollega i ministerkollegiet, slik at vi kan klare å få realisert dette i 2001. Det hadde vært veldig viktig.

Det er også et spill mellom økologisk landbruk og en generell økologisering av det norske landbruket. Stortinget påpekte i forbindelse med vurderingen av jordbruksavtalen i fjor dette med allsidighet – at en legger opp virkemidlene slik at allsidighet i produksjonen ivaretas. Jeg håper det er mulig å komme fram til jordbruksavtaler framover som ikke bare støtter grupper som driver økologisk, men som støtter hele den totale økologiseringen som vi må gjøre. Der er allsidighet helt fundamentalt.

Det er også helt fundamentalt å få flere husdyr på Østlandet. Det er ikke dermed sagt at man skal bryte kanaliseringspolitikken, men en allsidighet med planteproduksjon og husdyrproduksjon er på en måte fundamentet i all økologisk landbrukstenkning.

En annen viktig vurdering i den sammenheng er utmarksressursene vi har i Norge, som er store, og produksjonsmåten må tilpasses de naturgitte forholdene. Da vil vi også utnytte det komparative fortrinnet som Norge har med nok vann og nok gras.

Gunnar Breimo (A): Med bakgrunn i den dramatiske sykdomssituasjonen flere steder i Europa er det helt

naturlig at spørsmålet om en sterkere økologisering av jordbruket blir reist også hos oss. Som det framgår av innstillingen, finner imidlertid en enstemmig komitee det ikke hensiktsmessig å be Regjeringen om å utarbeide en egen stortingsmelding om dette temaet på det nåværende tidspunkt. Det er bare ett år siden Stortinget behandlet en altomfattende landbruksmelding hvor også økologisk produksjon inngikk, og hvor Stortinget sluttet seg til Regjeringens målsetting for utviklingen framover.

Med bakgrunn i utviklingen i det norske markedet og forbruksutviklingen i våre naboland mente Regjeringen at det er grunnlag for målsettingen om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være omlagt til økologisk areal i løpet av en tiårsperiode. Selv om vi ennå har mye igjen å gjøre, har det vært en positiv utvikling på dette området. I perioden 1995–98 økte antallet bruk fra om lag 600 til 1 500, en økning på i underkant av 150 pst.

Da meldingen ble lagt fram i desember 1999, var det ubalanse mellom utviklingen av den økologiske primærproduksjonen og markedet for økologiske produkter i Norge. Av meldingen framgår det at dette særlig hadde sin bakgrunn i at markedet for økologiske produkter var i en tidlig utviklingsfase, der vareflyt og markedskommunikasjon ikke var tilstrekkelig utviklet. Det ble derfor understreket at videreutvikling av markedet for økologiske matvarer måtte prioriteres spesielt i tiden framover.

Markedssituasjonen synes ikke å ha endret seg vesentlig siden meldingen ble skrevet og behandlet. De samme problemstillingene gjør seg fortsatt gjeldende. Jeg har også merket meg at det er ulike syn blant næringsutøverne om hvor store markedsmulighetene er, bl.a. når det gjelder økologisk kjøtt. Mens enkelte hevder at markedet ikke er stort nok, hevder andre at deres største problem er mangel på økologiske råvarer. Dette viser at det er behov både for innsats for å opparbeide et stort nok marked og for å få på plass tilfredsstillende distribusjonsløsninger.

I departementets brev av 18. april i år viser statsråden til at det i løpet av 1999 og 2000 er utarbeidet strategier og handlingsplaner for økologisk landbruk på sentrale områder som forskning og markedsutvikling. I disse planene er både flaskehals og muligheter for videre utvikling analysert og nødvendige tiltak identifisert.

Når det gjelder tilskuddsordningen rettet mot de økologiske produsentene, viser en nylig foretatt evaluering at ordningene nå har en hensiktsmessig innretning. Ifølge statsrådets brev har departementet god oversikt over hvilke grep som det er nødvendig å ta for å nå den nevnte målsettingen hva angår økologisk areal innen 2010. Jeg har også merket meg at dette er et tema i jordbruksforhandlingene.

På denne bakgrunn deler jeg og resten av komiteen statsrådets syn om at det ikke er hensiktsmessig med en egen melding nå. Det som teller i tiden som kommer, er iverksettelse av nødvendige tiltak i praksis.

Det er en viktig målsetting for Arbeiderpartiet at norsk landbruk gjennom en aktiv miljø- og ressurspolitikk skal utvikles slik at vi oppnår økologisk bærekraft. Jeg vil i den anledning trekke fram Landbruksdepartementets miljøhandlingsplan for 2001–2004. Denne pla-

nen tar for seg et mangfold av problemstillinger på dette området, fra vern av biologisk mangfold, overgjødning og oljeforurensning, helse- og miljøfarlige kjemikalier til avfall og gjenvinning. Og her foreskrives nødvendige tiltak.

Økologisk landbruk bygger som kjent på miljøvennlige driftsmetoder uten bruk av plantevernmidler og kunstgjødning. Mest mulig resirkulering av næringsstoffer, bevaring av genetisk mangfold og artsrikdom er eksempler på sentrale målsettinger. Økologisk produksjon er med på å gjøre norsk landbruk enda mer miljøvennlig, både gjennom driften i seg selv og ikke minst ved å utvikle driftsmetoder som kan overføres til det konvensjonelle landbruket, som også i framtiden vil være basisen i vårt landbruk.

Nå er vel ikke den foreliggende saken og komiteinnstillingen noe fullgodt bakgrunnsmateriale for en omfattende debatt om det økologiske jordbrukets framtid. I en merknad viser imidlertid komiteen til at en mer generell økologisering av det tradisjonelle jordbruket kanskje vil gi større miljøeffekter enn å rendyrke den økologiske filosofien for de få. Etter mitt syn er det et berettiget spørsmål. Det gjelder spesielt dersom vi ser det i en global sammenheng, hvor 75 millioner nye mennesker skal mates hvert år, i tillegg til dem som allerede i dag sulter.

Å tro at verdenssamfunnet skal klare å brødfø en betydelig andel av befolkningen uten bruk av f.eks. kunstgjødning, tror jeg er vel idealistisk. At vi makter å skape et bærekraftig jordbruk som ikke tøyer naturens grenser over bristepunktet, er derimot ikke bare realistisk, det er absolutt nødvendig.

Ivar Kristiansen (H): Selv om forslagsstillerne har en rett innfallsvinkel til det temaet vi har til behandling i dag, har komiteen konkludert med at brevet av 18. april fra landbruksministeren på en tilstrekkelig måte redegjør for det arbeidet som gjøres for å øke produksjonen av økologisk produserte landbruksvarer.

Forslagsstillerne har påpekt – korrekt nok – at de satsinger som har vært gjort hittil, ikke har vært særlig vellykket. Det er vel rett å beskrive det som forslagsstillerne har gjort, som at det bærer preg av en viss halv hjertethet. Denne halv hjertetheten har vært kombinert med dårlig markedsføring av økologisk produserte produkter, og resultatet er hittil blitt dårligere enn det man kanskje kunne ha forventet. Men jeg tror samtidig at vi er i en ny situasjon, en ny tid, som skal gi økte muligheter for økologisk produserte matvarer.

Jeg har også lyst til her å føye til det som forrige taler var inne på, at man heller ikke i denne debatten vil tjene noe særlig på å kritisere for sterkt i denne sammenheng det moderne jordbruk vi har i Norge. Det har liten hensikt å henvise til referanser utenfor landets grenser når man peker på den utviklingen vi ser innenfor norsk landbruksnæring. De mål man har satt seg i Norge, synes jeg er greie nok, men det vil til syvende og sist være kunden som kommer til å avgjøre om man skal innfri de ambisjonene man har. Det er fullstendig avhengig av forbrukerens preferanse om tallet innen den tid man har satt, skal

være 10 pst., under 10 pst. eller kommer til å havne over 10 pst.

Hvis vi ser på utviklingen i EU, er egentlig det et marked som illustrerer at mulighetene er svært mange. Det er et raskt voksende marked i EU innenfor denne sektoren. I 1997 var omsetningen av økologisk produserte matvarer i EU på ca. 40 milliarder norske kr. Dette tallet er forventet økt til et sted mellom 200 og 240 milliarder kr i 2005. Men som sagt: Uten kunden og uten tilstrekkelig markedsføring og produktutvikling vil vi ikke være i nærheten av å kunne nå selv det nivået som EU nå makter på denne sektoren. Det vil også medføre at en rekke bruk i Norge er nødt til å omstille sin produksjon. Skal man nå de mål man setter seg lokalt innenlands, må rundt 800 bruk pr. år i Norge legge om driften for å komme i nærheten av dette nivået.

Helt til slutt har jeg lyst til å si at jeg har lagt merke til de råd og den anbefaling som er blitt gitt når det gjelder nisjeproduksjon, som bl.a. Bonde- og Småbrukarlaget har tatt initiativ til og henvist til. Jeg tror det ligger et potensial her, og det ligger flere gode forretningsmessige konsept og venter, men det krever at noen gjør kunden oppmerksom på at dette er produkter som har livets rett.

Øystein Hedstrøm (Frp): Fremskrittspartiet står bak innstillingen, og vi støtter ikke kravet fra Sosialistisk Venstreparti om at det er hensiktsmessig å få en melding om økt innsats på dette området nå når det gjelder økologisk landbruk. Vi har tatt signalene fra Regjeringen, og de politiske miljøene har også sagt sitt. Når det gjelder landbruksmeldingen, som ble behandlet i fjor, gikk alle partiene grundig inn i denne problemstillingen.

Sammenlignet med våre naboland ligger vi etter i omsetning av økologisk mat. Kun 2 pst. av jordbruksarealet i Norge er økologisk drevet i dag. Myndighetene ønsker å endre denne situasjonen, og har satt opp ambisiøse mål for dette arbeidet. Innen 2010 skal andelen økologisk drevet areal økes til hele 10 pst.

Men hvordan er egentlig potensialet for økologiske produkter i Norge? Er kunden faktisk villig til å betale mer for økoproduktene? Man vet at valg av økologiske produkter henger sammen med verdigrunnlag. Den typisk økologiske forbruker er politisk bevisst, opptatt av natur og miljø og litt idealistisk av type. I tillegg har man nok spesielt i Sentral-Europa de siste år spesielt fokusert på trygghet ved maten, noe som fremmer interessen for økologiske produkter. Ifølge en undersøkelse tror norske forbrukere at den økologisk dyrkede maten er sunnere enn konvensjonelt dyrket mat. På dette punktet skiller vi oss ikke ut fra europeere generelt. Forskjellene ligger nok mer i at vi nordmenn har en så grunnleggende tro på at all mat er trygg. Vi forbinder norsk mat med både renhet og trygghet. I tillegg ligger vi helt i topp i europeisk sammenheng med hensyn til troen på myndighetenes kontroll av maten. De mange matskandaler i Europa, som vi i Norge har vært forskånet for, kan være noe av forklaringen. Et tankekors er det at man faktisk ikke kan dokumentere vitenskapelig at den økologiske maten smaker bedre eller er sunnere enn konvensjonell mat.

Som et ledd i arbeidet med å få opp interessen for økologisk mat i Norge hadde man høsten 2000 en stor kampanje for økologiske produkter. Kampanjen, som fokuserte på Ø-merket, hadde som mål å gi informasjon for å påvirke holdninger til økologiske produkter. Selv om man ikke fokuserte på enkeltprodukter, var det et paradoks at man satset 5 mill. offentlige kroner på en kampanje uten at produktene faktisk var tilgjengelig for forbruker.

Fra de kommersielle aktørenes side er det selvfølgelig vesentlig at man virkelig kan få disse produktene opp og gå rent kommersielt, og det er de ikke i dag, bl.a. fordi politikerne rett og slett ikke har vært villig til å betale for det nødvendige mellomlegget for å få produktene ut i markedet.

Avslutningsvis vil jeg poengtere at Fremskrittspartiet i en overgangsperiode kan være villig til å bidra med subsidier for å få denne produksjonen i gang. Men når den er oppe og går, og distribusjonsleddet og hele kjeden er ordnet, så må dette bære seg økonomisk, og det må være forbrukerne som må ta eventuelle merkostnader for økologiske produkter.

Karin Andersen (SV): Jeg vil ta opp det forslaget som er omdelt. SV mener at det er behov for en egen stortingsmelding.

For noen uker siden var det kjøttbål som brant i Europa, og alle snakket om at vi trengte en ny landbrukspolitikk. Verken i St.meld. nr. 19 for 1999–2000 eller i forslaget til økologisk landbruk, forskningsstrategier og handlingsplan er det gjort en analyse av hva slags økologisk landbruk vi har i dag, og hva slags økologisk landbruk vi skal utvikle. Når denne analysen mangler, er det vanskelig å styre utviklingen.

I disse to viktigste dokumentene er det ikke gjort noen vurdering av hvilket stadium utviklingen i økologisk landbruk befinner seg på. Det later til at man oppfatter at økologisk landbruk er ferdig utviklet, nå skal man liksom øke volumet på det. Og landbruksministeren hevder at man nå har en målrettet utvikling. Denne målrettingen går etter SVs syn nå kun på å få opp produksjon og omsetning. Men vi får ikke den utviklingen vi ønsker, hvis vi ikke bestemmer oss for å utvikle et rasjonelt og moderne økologisk landbruk. Da må vi fokusere på de nye økologene som tar i bruk moderne agronomi og moderne teknologi, og som satser på en rasjonell produksjon, samtidig som de ikke firer en tomme på miljø- og ressursvennlighet. Det er disse miljøvennlige økologiske gårdbrukere som må prege det økologiske landbruket utad, og det er disse brukernes behov for ny kunnskap og ny teknologi som må være retningsgivende for forskning og utviklingsarbeid. Vi må spørre de moderne økobønderne og de konvensjonelle som har seriøs interesse i økologisk drift, og deres behov for ny kunnskap og ny teknologi må styre forsknings- og utviklingsarbeidet. Da tror jeg vi får en forskning som løser de agronomiske flaskehalsene, som gjør produksjonen sikrere, og som gir en ny og effektiv teknologi tilpasset økologisk produksjon og miljømål. Om noen år tror jeg vi da vil få suksesshistorier om

økologiske gårdbrukere som ikke jobber seg i hjel, som ikke jobber mer enn konvensjonelle bønder, som kanskje tjener litt mer, og som er stolte av sin produksjon og sin miljøforvaltning. Det er flaskehalsene vi også må finne fram til, og ny teknologi som kan økologisere det øvrige landbruket.

Så til markedsordningene og markedsrettingen. Ja, jeg har forsøkt å leke «frøken detektiv» mange ganger, men jeg har sjelden funnet noe, og finner jeg noe, så er det dyrt. Kundene må altså kunne finne det de skal ha. Økobønderne og -produsentene mangler Coca-Colas finansielle ryggrad, som gjør at de billig kan kjøre produkter fram i stort volum og presentere disse for forbrukeren. Det er der vi som offentlig myndighet har et ansvar for å sørge for at produktene kommer fram, synes og blir presentert på en delikat og fristende måte. Det er slik det foregår. Det er ikke uten grunn at mange satser mange millioner og milliarder på markedsføring. Det virker.

Jeg – og SV – mener at komiteen ikke helt har forstått potensialet i økoproduksjon, og at de henger igjen i fordommene om biodynamisk produksjon. Det er 40 slike gårder i Norge i dag, og de øker ikke i antall. Det er heller ikke der SV ønsker satsingen.

Komiteen har også, synes jeg, noe begrenset forståelse for at økologisk landbruk i seg sjøl faktisk er mer miljø- og ressursvennlig. Ministeren sier at han har tro på mer regional forankring, og det tror vi er riktig. Det settes nå av penger til pilotprosjekter. For eksempel har landbruksministeren gitt penger til stiftelsen BioInn, som har i oppgave å lage et pilotprosjekt for Hedmark og Oppland, hvor økologiske bønder og industri skal gå sammen med faglagene og utvikle moderne forbrukerorientert økologisk landbruk i innlandet. Dette støtter vi. Men vi mener at en stortingsmelding er nødvendig fordi vi må avklare hva slags økologisk landbruk vi ønsker å utvikle for å kunne styre forskningen, tilskuddsordninger, informasjon og organisasjonsstøtte, slik at vi får god effekt ut av ressursbruken.

Det å satse på det moderne, forbrukerorienterte, økologiske landbruket er den beste strategien for å nå målet om 10 pst. økologisk matproduksjon i 2010. Det er også den beste strategien for å økologisere det konvensjonelle landbruket, men da må vi ha en bedre plan enn vi har i dag.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Leif Helge Kongshaug (V): Da vi behandlet stortingsmeldingen om norsk landbruk, ble det etter min mening formulert en ambisiøs, men riktig målsetting om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk drevet innen 2010. Det må hele tiden settes fokus på og legges til rette for økt utbredelse av økologisk produksjon i Norge. Nå er ellers min påstand at det tradisjonelle landbruket i Norge driver på en tilnærmet økologisk god måte, der gjødselplaner, sprøyteplaner, priser, holdninger, kurs- og informasjonsvirksomhet er med på å begrense unødvendig bruk av kjemikalier og kunstgjødsel.

I vårt land har vi bruk med allsidige produksjoner, vi har en spredt husdyrproduksjon som også reduserer risikoen for smittespredning, mens utnyttningen av utmarka kanskje kunne ha vært bedre. Det er viktige økologiske fortrinn.

Den økologiske målsettingen er viktig, men det er også viktig å tenke i generelle økologiske tankebaner innen det tradisjonelle landbruket, sammen med rent økologisk produksjon.

Frankrike blir ofte tatt fram som et eksempel når det gjelder foredling av landbruksprodukt. I hele etterkrigstiden har Frankrike bevisst bygd opp en småskalaforedling, m.a. gjennom markedsordninger og regelverk som favoriserer småskalalandbruk, mens det i Norge i den samme tiden har vært fokusert på pris og volum. I Frankrike utgjør nisjeproduksjonen, 7 pst. av den franske landbruksproduksjonen, hele 50 pst. av verdien av landbruksprodukter. I Norge utgjør nisjeproduksjonen 5 pst. av landbruksproduksjonen. Den prosenten vil Regjeringen med statsråden som positiv pådriver og med stortingsflertallet i ryggen øke gjennom ulike verdiskapingsprogram for matproduksjon.

Jeg mener å se store muligheter for norsk landbruk, samtidig som man må inneha den nødvendige realisme. Norge er et land som i utstrekning er på 200 mil, og som har 4-5 mill. innbyggere. I Frankrike bor det 60 mill. innbyggere. Der er det en avstand fra nord til sør på 60 mil, og bare innen én times reisetid rundt Paris bor det 12 mill. innbyggere. Det er klart at det der er helt andre muligheter for å kunne ha nisjeproduksjon, få til distribusjonskanaler og ha et nødvendig volum både når det gjelder produksjon og også i folkemengde, som gjør at dette fungerer på en god måte. Men selv om vi ikke er så mange, og selv om vi er et langstrakt land, er det viktig å gå i retning av en økologisk landbruksproduksjon. I den prosessen må vi også være villige til å godta at det kan være ubalanse mellom tilbud og etterspørsel i perioder, og vi bør være med og støtte aktivt opp om det gjennom subsidieringer over en periode.

Mitt inntrykk er at vi har en forvaltning, et forskningsmiljø, et veiledningsapparat og organisasjoner som jobber målrettet i denne sammenhengen. Etter min mening er strategien lagt gjennom tidligere behandlinger, bl.a. av stortingsmeldinger og i forbindelse med jordbruksoppgjør, og min påstand er at holdninger også er til stede, bl.a. gjennom verdiskapingsprogram og ulike enkelttiltak som er satt i verk.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Representantene Karin Andersen, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland har i Dokument nr. 8:65 for 2000-2001 fremmet forslag om at det utarbeides en stortingsmelding om økologisk landbruk. Representantene peker på at det er behov for en styrket og koordinert innsats for den vedtatte målsettingen om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk drevet innen 2010.

Ifølge beregninger fra FNs mat- og jordbruksorganisasjon, FAO, vil forbruket av økologisk mat i Europa vokse svært raskt de nærmeste årene. I 1997 ble det om-

satt økologisk mat i EU for ca. 40 milliarder kr. I 2005 er volumet beregnet til å ligge mellom 200 og 240 milliarder kr. De store markedene for økologisk mat i Europa er i dag Tyskland, Storbritannia, Danmark og Frankrike, hvorav – og kanskje ikke unaturlig – Storbritannia er det hurtigst voksende.

Interessen for økologisk mat er økende også blant norske forbrukere, og det er viktig at det norske landbruket kan dekke etterspørselen etter slike varer. Økologisk landbruk er dessuten en viktig del av vårt arbeid for å gjøre hele det norske landbruket mer miljøvennlig. Jeg er derfor svært opptatt av at vi skal nå målsettingen om 10 pst. økologisk jordbruksareal.

I dag utgjør økologisk drevet areal 2 pst. av totalt jordbruksareal. Vi arbeider nå med tiltak langs hele verdikjeden for å nå 10 pst.-målet. Det er i løpet av 1999 og 2000 utarbeidet strategier og handlingsplaner for økologisk landbruk på sentrale områder som forskning og markedsutvikling. I disse planene er både flaskehals og muligheter for videre utvikling analysert, og nødvendige tiltak er identifisert. Videre er tilskuddsordningene rettet mot de økologiske produsentene evaluert. Evalueringen konkluderer med at tilskuddsordningene nå har en hensiktsmessig innretning. Det er også utarbeidet utredninger knyttet til utfordringer på spesielle områder, f.eks. produksjon av økologisk korn og frømateriale.

I løpet av våren og høsten vil vi gjennom undersøkelser og dialog med bl.a. markedsaktørene fokusere på å få fram mer kunnskap om forbrukernes preferanser når det gjelder økologisk mat.

Slik jeg ser det, har vi forholdsvis god oversikt over hvilke grep det er nødvendig å gjøre framover for å nå målsettingen om 10 pst. økologisk areal innen 2010. Etter min mening er det konkrete tiltak og handling som nå må til for å bringe utviklingen framover, og jeg ser det følgelig som lite hensiktsmessig at vi nå skal bruke mye tid og krefter på å utarbeide en egen stortingsmelding om økologisk landbruk. Jeg er imidlertid enig i at det er høyst nødvendig å øke innsatsen knyttet til utvikling av økologisk landbruk i Norge. Staten har derfor i sitt tilbud under årets jordbruksoppgjør gått inn for en fordobling av satsingen på økologisk landbruk.

For øvrig har jeg selvfølgelig merket meg komiteens ønske om at man skal rapportere tilbake til Stortinget om utviklingen på dette området i forbindelse med St.prp. nr. 1.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Randi Karlstrøm (KrF): Når statsråden nevner tilbudet til landbruket og at det er pluss når det gjelder økologisk landbruk, er det jo også viktig å nevne den negative siden, nemlig at økningen er finansiert ved at man har redusert litt på muligheten for å drive allsidig. Det er ikke et helt bra bytte.

Men det er ikke det jeg skal ta opp. Jeg vil ta opp den økologiske profilen på norsk matproduksjon, der utmark spiller en helt sentral rolle, spesielt for matproduksjon når det gjelder sau og rein. I nordområdene har man en

spesiell, stor utmarksressurs, men også store, spesielle oppgaver knyttet til forvaltningen av utmarken, bl.a. hvordan man produserer maten på denne ressursen, og hvordan man presenterer den. Det er litt av bakgrunnen for det forslaget som kom i Innst. S. nr. 167 for 1999-2000 til St.meld. nr. 19 for 1999-2000, i tillegg til behovet for bl.a. å utvikle en god kløver – i det hele tatt øke kompetansen rundt naturforvaltning i nordområdene. Den gang kom det forslag om å lage et studium ved Universitetet i Tromsø.

Jeg har egentlig bare et konkret spørsmål til statsråden: Hva vil statsråden gjøre med den merknaden som kom fra komiteen i fjor, og den som kommer i forbindelse med denne innstillingen:

«Komiteen ber Regjeringen vurdere mulighetene for å iverksette det nevnte studiet ved Universitetet i Tromsø fra høsten 2001.»

Jeg har også nevnt at dette er praktisk mulig å gjennomføre. Det er et kostnadsspørsmål. Jeg vil gjerne høre hva statsråden har tenkt å gjøre i den sammenheng.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg må jo ta den merknaden på alvor og gjøre det komiteen ber om, nemlig å få gjennomført en vurdering av spørsmålet. Jeg har selvfølgelig merket meg dette og vil ta det opp med kirke-, utdannings- og forskningsministeren.

Karin Andersen (SV): På noen områder oppfatter jeg at det er uenighet mellom SV og flertallet og ministeren. Det gjelder spørsmålene: Vet vi nok om økologisk landbruk i dag? Og har vi bestemt oss for hva slags økologisk landbruk vi ønsker å utvikle?

Jeg hadde i mitt innlegg en beskrivelse av hvilket økologisk landbruk SV ønsket å utvikle, nemlig det *moderne* økologiske landbruket. Jeg har ikke med meg innstillinga, men det står en beskrivelse av det der. Deler ministeren det synet at det må utvikles langs de linjene?

Noe av SVs bekymring er at vi ikke finner dette uttrykt med tilstrekkelig tyngde verken i St.meld. nr. 19 for 1999-2000 eller i det forslaget til handlingsplan for økologisk landbruk som er laget. Man har på en måte tenkt at økologisk landbruk er ferdig utviklet, så nå skal man bare blåse opp volumet. SV er uenig i det, og vi mener også at det å satse langs en *slik* linje vil føre til at det blir vanskeligere å få økologisert det konvensjonelle landbruket, for det krever at man moderniserer og utvikler det økologiske landbruket langt mer enn i dag. Jeg kunne tenke meg å få statsrådens vurdering av det.

Og til det andre: Når det gjelder markedsordningene og prissettingen, er det enstemmighet i komiteen om at merpris skal tas ut i markedet, og så kan man diskutere hvor mye av dette som skal tas ut. Kan statsråden tenke seg å legge inn større og kraftigere virkemidler, slik at man i en overgangsperiode kan få fram flere produkter til kjøper til en rimeligere pris, slik at man kan få opp volumet?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Ja, jeg er langt på vei enig i det representanten Andersen beskriver som be-

hovet for hva slags økologisk landbruk vi nå først og fremst bør satse på. Det er å få fram mer rasjonelle produksjoner, så vi får et større volum som kan komme ut på markedet og fylle det markedsbehovet som jeg er rimelig sikker på er der. Jeg er kanskje litt overrasket over hvor sterkt representanten Andersen vektlegger det moderne, rasjonelle i produksjonen, for jeg tror ikke det skal ekskludere at vi også i framtiden vil ha et mangfold av bruk også innenfor den økologiske landbruksproduksjonen. Vi vil også i framtiden ha mange små bruk som driver økologisk og som lager produkter innenfor ikke-butikk-markedet, eller man kan si de store kundegruppene, men spesialprodukter, der forbrukerne er villig til å betale en høy pris. Det ene må ikke ekskludere det andre.

Jeg tror representanten Andersen er inne på et kjernepunkt når hun snakker om behovet for å stimulere det å få produktene fram fra produsent til forbruker. Det er jo nettopp det som er et hovedpunkt i de tiltakene staten har foreslått i sitt tilbud i årets jordbruksoppgjør, nemlig at vi nå også skal inn og stimulere – kan man si – veien fra produsent til forbruker for å få fart i omsetningen. Det er helt uakseptabelt at f.eks. bare 10 pst. av økologisk storfekjøtt i dag kommer fram til forbruker som økologisk storfekjøtt. 90 pst. går altså inn i vanlig, konvensjonell produksjon. Det kan vi ikke leve med! Derfor er dette ett av de punktene vi nå helt konkret skal bygge opp systemer for å unngå i framtiden. Jeg tror vi nå har et grep på dette, som skal sørge for at det vil skje ganske mye på ganske kort tid.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 6.
(Votering, se side 2949)

S a k n r . 7

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om endring av protokoll 31 i EØS-avtala om deltaking for EFTA/EØS-statane i fellellsprogrammet for å fremje europeisk digitalt innhald i globale nett (eContent) (Innst. S. nr. 226 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 64 (2000-2001))

Presidenten: Denne innstillingen har ikke ligget ute i den reglementsbestemte tid, dvs. 48 timer.

Med hjemmel i forretningsordenens § 32 vil presidenten foreslå at Stortinget likevel behandler denne saken nå.

Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag – og det anses vedtatt.

Erling Brandsnes (A) (ordfører for saken): EU-programmet eContent er en videreføring av to tidligere EU-program Norge har deltatt i. Det er viktig for Norge å følge opp med videre deltakelse i dette nye programmet. Næringskomiteen støtter da også dette programmet enstemmig.

Programmet går over fire år og koster Norge til sammen om lag 30 mill. kr totalt. Omtrent halvparten vil

gå med til administrasjon og oppfølginger, mens den andre halvparten vil gå med til selve den skapende delen av programmet. Målet er selvsagt at den administrative delen i slike programmer må være så liten som mulig, og at så mye som mulig kommer virksomhetene i programmet til gode.

eContent har som mål å fremme språklig mangfold innenfor EU og EØS-området. Sammensmelting av tele-, data- og mediesektorene åpner for nye og store muligheter i produktutvikling på tjenestesiden og innholdssiden. Her ligger det nye og spennende utfordringer for kreative programskaper og innholdsprodusenter.

Både allmenn opplæring, formidling av norsk kulturarv og språklig mangfold kan gjennom programmet eContent få en ny mulighet til formidling og profilering. Hva dette kan bety i framtiden for norsk næringsliv, for norsk reiseliv eller for norsk offentlig sektor er ikke gitt å si i dag. Det vi imidlertid sier ved å delta i dette programmet, er at vi vil være med på en spennende utvikling i samarbeid med andre i Europa.

Det en må håpe på, er at norske bedrifter og enkeltpersoner som satser på innholdet i både gamle og nye medier, nå får en ekstra mulighet til utvikling gjennom programmet eContent.

Statsråd Grete Knudsen: Informasjonsteknologien får stadig bedre fotfeste i vestlige industrinasjoner. Norge har også kommet langt i utviklingen og er på topp i verden når det gjelder tallet på Internett-brukere i forhold til innbyggertall. Innhold og leverandører av innhold vil i tiden fremover få avgjørende betydning for økonomien og utviklingen av både informasjons- og velferdssamfunnet. Bredbåndsutbygging og dette med konvergensutvikling vil også åpne opp for helt nye muligheter i forhold til både produkt- og tjenesteutviklingen på innholdssiden. Dette blir vi nødt til å utnytte. Innhold vil faktisk bli den kritiske faktoren som kan gjøre bredbåndssatsingen mer verdifull.

Etterspørselen etter norsk innhold har fra mange aktører i næringslivet blitt påpekt å være den viktigste driveren for bredbåndsutbyggingen. Hvis ikke bredbåndnettet, med dets enorme kapasitet, bare skal bli en raskere måte å få frem amerikanske TV-serier på, må vi faktisk satse på mye og godt norsk innhold.

Vi har derfor sett det som veldig viktig at Norge er med i det fireårige EU-programmet nettopp for å kunne være med og ivareta vårt eget, men også Europas språklige og kulturelle mangfold. Men her ligger det også inne at hele hensikten er å være med og hjelpe de små og mellomstore bedriftene. Vi må da se dette som en forlengelse av hele vårt virkemiddelapparat her hjemme, som nå også er til drøfting, og må styrke kapitaltilgangen for små og mellomstore bedrifter, slik at vi kan lette overgangen til den offentlige informasjonen vis-à-vis nettet for disse.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 2949)

Hans J. Røsjorde gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det hadde ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Det skal da votes over sakene nr. 2–7 på dagens kart.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:7 (2000-2001) – om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende Statsbyggs rehabilitering av Det Kongelige Slott, Regjeringens representasjonsbolig i Parkveien 45 og Stiftsgården i Trondheim – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:6 (2000-2001) – Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende omstillingen i Forsvaret – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli – 31. desember 2000 vedkommende:

Statsministerens kontor
Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Fiskeridepartementet
Forsvarsdepartementet
Justis- og politidepartementet
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kulturdepartementet
Landbruksdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Sosial- og helsedepartementet
Utenriksdepartementet og
Utenriksdepartementet – saker vedrørende utviklings- og menneskerettigheter - vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Randi Karlstrøm satt fram et forslag på vegne av Morten Lund, Leif Helge Kongshaug og seg selv.

I løpet av debatten er forslaget, så vidt presidenten har erfart, omgjort til et oversendelsesforslag. Forslaget lyder da i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å utforme retningslinjer for den ekstraordinære støtten slik at den har som formål å gi støtte til alle som driver lovlig reindrift uavhengig av om de seinere år ikke har oppfylt slaktekravene reindrifftsavtalen stiller.»

Presidenten foreslår at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Komiteen hadde innstillet:

I
I statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r :			
1107	01	Statens dyrehelsetilsyn Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 176 788 000 til kr 191 888 000	15 100 000
1110	01	Statens landbrukstilsyn Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 90 819 000 til kr 91 819 000	1 000 000
1112	50	Forvaltningsstøtte, utviklingsoppgaver og kunnskapsutvikling m.m. Forvaltningsstøtte og utviklingsoppgaver, Veterinærinstituttet, forhøyes med fra kr 91 645 000 til kr 104 245 000	12 600 000
1114	01	Statens næringsmiddeltilsyn Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 174 470 000 til kr 179 170 000	4 700 000
1150	73	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m. Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 1 727 370 000 til kr 1 747 370 000	20 000 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 6 758 524 000 til kr 6 771 524 000	13 000 000

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

1151	76 (ny)	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen Ekstraordinær støtte etter store tap og produksjonssvikt i reindriften, bevilges med	20 000 000
------	---------	---	------------

Presidenten: Her antar presidenten at Fremskrittspartiet og muligens også enkelte andre ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 87 mot 18 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 12.57.42)

Videre var innstillet:

I n n t e k t e r :			
4150	81 (ny)	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m. Refusjon fra Lager- og tørkefondet, bevilges med	13 000 000

II

Stortinget samtykker i at målpriser fastsatt i henhold til jordbruksavtalen for perioden 1. juli 2000–30. juni 2001 for svinekjøtt, egg og fjørfeslakt endres slik:

Kap.		Kroner
1	Svinekjøtt Slaktegris kl. E (inntil 90 kg), økes med	0,20 pr. kg
	fra kr 23,77 pr. kg til 23,97 pr. kg	
2	Egg Egg kl. A over 53 g, økes med	0,15 pr. kg
	fra kr 14,48 pr. kg til kr 14,63 pr. kg	
3	Fjørfeslakt Kylling, oppb. 750–1 000 g uten innmat, økes med	0,35 pr. kg
	fra kr 27,25 pr. kg til kr 27,60 pr. kg	

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten har Karin Andersen satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en egen stortingsmelding om økt satsing på økologisk landbruk.»

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:65 (2000-2001) – forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om økologisk landbruk – avvises.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes komiteens innstilling med 101 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.58.46)

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i at Noreg tek del i ei avgjerd i EØS-komiteen om endring av protokoll 31 i EØS-avtala om deltaking for EFTA/EØS-statane i fellesskapsprogrammet for å fremje europeisk digitalt innhald i globale nett (*eContent*).

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 8

Referat

- (272) Framlegg frå stortingsrepresentantane Inge Lønning og Petter Løvik om tiltak for å betre læremiddelsituasjonen for blinde og svaksynte elevar (Dokument nr. 8:107 (2000-2001))
- (273) Forslag fra stortingsrepresentantene Rolf Reikvam og Kristin Halvorsen om handlingsplan for økt satsing på grunnskolen over en 4-årsperiode (Dokument nr. 8:109 (2000-2001))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
- (274) Forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Erna Solberg, Ivar Østberg, Lodve Solholm og Magnhild Meltveit Kleppa om nødvendige regelverksendringer for å sikre mangfold og brukervennlighet i tiltak for arbeidsledige, uføretrygdede og andre ufrivillig yrkespassive (Dokument nr. 8:108 (2000-2001))
- (275) Forslag fra stortingsrepresentantene Jørn L. Stang og Vidar Kleppe om å innføre obligatorisk hiv-/aidstest av alle som søker oppholdstillatelse i Norge (Dokument nr. 8:110 (2000-2001))
Enst.: Nr. 3 og 4 sendes kommunalkomiteen.
- (276) Forslag frå stortingsrepresentantane Ola D. Gløtvold og Magnhild Meltveit Kleppa om dekking av meirkostnader og utlån av treningsutstyr for funksjonshemma (Dokument nr. 8:111 (2000-2001))
- (277) Forslag fra stortingsrepresentantene Valgerd Svarstad Haugland, Åse Gunhild Woie Duesund og Are Næss om tiltak for å få utdannet helsepersonell tilbake til sine yrker (Dokument nr. 8:112 (2000-2001))
Enst.: Nr. 5 og 6 sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 13.